

Institutionernes virksomhed i 1962

Nationalmuseets 1. afdeling

Fredningsarbejdet. Arbejdet med opsætning af fredningssten er blevet fortsat med afmærkning af høje i Ringkøbing amt. Som led i tilsynet med de fredede mindesmærker er der foretaget 310 besigtigelser i marken.

Vedligeholdelse og restaurering. Indtil beskæftigelsesarbejderne blev standset i maj måned, var 23 høje blevet restaureret i Hjørring amt. Herudover er et par høje i Viborg amt, et par jættestuer på Lolland, samt en langhøj og et par stenkister på Sjælland blevet restaureret.

Undersøgelser i marken. Større undersøgelser. Stenalder. I Steneng ved Brede å i Tønder amt har Olfert Voss forestået undersøgelsen af to langdysser, henholdsvis 14 og 42 m lange. I den mindste fandtes eet ødelagt kammer, i den anden tre bevarede gravkamre. Dysserne, der ligger i et niveau under havets nuværende overflade, var dækket af tørve- og klæglag, og undersøgelsen af de således urørte jordhøje omkring kamrene har givet sikre vidnesbyrd om anlæggenes konstruktion og tilblivelsen gennem flere byggeperioder inden for mellem-neolitisk tid. Ved Nørre Onsild i Randers amt, Vrou i Viborg amt og Bondesgårde i Ringkøbing amt har C. J. Becker fortsat undersøgelsen af en række hidtil ukendte gravanlæg, tilhørende den sene tragtbægerkultur fra slutningen af mellem-neolitisk tid. Anlæggene omfatter regelmæssigt placerede, stenfyldte grave i tilknytning til hvilke svære trækonstruktioner (dødehuse?) har været anlagt. Heri fandtes gravgodset, hovedsageligt bestående af flintøkser. Ved Gadbjerg i Vejle amt har Henrik Thrane udgravet en delvis ødelagt bronzealderhøj. Under denne påvistes spor af oldtidspøjning, og herunder kunne der endelig afdækkes fem grave, indeholdende lerkar og ravperler, tilhørende enkeltgravkulturen. Sådanne grave, anlagt under flad mark, har ikke hidtil været kendt fra denne epoke. Endelig er enkeltgravshøje med ordinære gravanlæg blevet undersøgt ved Vojens i Haderslev amt (ved Jens Poulsen) og Harre i Viborg amt (ved C. L. Vebæk). Sidstnævnte sted fandtes som gravgods en stridsøkse af velkendt type, men formet i ler. *Bronzealder.* Ved Fragtrup i Himmerland har Elise Thorvildsen afsluttet undersøgelserne af en udstrakt bebyggelse fra bronzealderens senere del. Der er afdækket ialt seks hustomter, hvorfra et omfattende lerkarmateriale foreligger. Under de urørte bronzealderlag påvistes tydelige hjulspor hen over pladsen. Ved Revl i Viborg amt har Henrik Thrane udgravet en større gravhøj, hvori der tidligere – ved usagkyndig gravning – var fremkommet et sværd fra ældre bronzealder. Det lykkedes at lokalisere findestedet for dette, og yderligere afdækkedes to gravanlæg fra samme tid. Under højen fandtes tydelige spor af ardpøjning, der er ældre end begravelserne på stedet, idet disse var nedgravet igennem pløjelaget. *Jernalder.* Ved Vestervig kirke i Thy har C. L. Vebæk fortsat undersøgelsen af et kompliceret bebyggelsesområde, der fremtræder som en egentlig byhøj med indtil 2 m tykke kulturaflejringer. Heri er talrige hustomter indlejret, dækkende hen over hinanden. Mange konstruktive enkeltheder fremtræder på grund af forholdene særdeles klart, således væggenes tørveopbygning, brolægningen

i og uden for husene, ornamenterede lerarner m. v. Et omfattende keramisk materiale er fremkommet på pladsen, der har været beboet fra kort tid før Kr. f. indtil begyndelsen af 5. århundrede e. Kr. f. I Ejsbøl mose ved Haderslev har Mogens Ørsnæs i samarbejde med Hans Neumann, Haderslev Amts Museum, fortsat undersøgelsen af et omfattende våbenoffer fra jernalderen (4.–5. århundrede). Udgravningen påbegyndtes i 1956, og der er foreløbig fremdraget ca. 2100 oldsager. Fundet består udelukkende af militær udrustning, der efter en voldsom rituel ødelæggelse er kastet ud i den engang åbne sø. Blandt de senere års fund tiltrækker en del forgyldte remspænder og sværdbeslag sig især opmærksomheden. De er ornamenteret med karvsnit- og dyremønstre og er af fremragende kvalitet. Ved Broskov i Præstø amt har Georg Kunwald i 1962 afsluttet undersøgelsen af vejanlæg, der med afbrydelser har stået på siden 1949. To ca. 70 m lange, brolagte stenveje, der fører hen over en fugtig engstrækning, er blevet frilagt. Den ene er fra 4. århundrede efter Kr. f. og repræsenterer en egentlig brolægning af omhyggeligt udvalgte sten, der danner en plan vejbane, medens den anden – fra det 13. århundrede – fremtræder som et mere tilfældigt sammendynget stenfundament for en grusbelagt vej. Endelig har Olfert Voss som forberedelse til en større undersøgelse af oldtidens jernproduktion i Danmark foretaget mindre udgravninger og besigtigelser på en række jernudvindingssteder i Jylland: Jelsskov i Haderslev amt, Alling, Snorup, Hodde m. fl. i Ribe amt og Søgårdskov i Århus amt.

Mindre undersøgelser. Stenalder. Lund, Præstø amt. Jættestuetomt (Sv. E. Albrethsen). Grønnerup, Ålborg amt. Ertebølleboplads (Elise Thorvildsen). Birkelund, Randers amt. Jættestue og hermed samtidige bopladsaflejringer (Elise Thorvildsen). Balle, Vejle amt. Enkeltgrav med meget tydelige skeletspor (C. L. Vebæk). Assing, Ringkøbing amt. Jordgrav fra tidlig neolitisk tid (C. L. Vebæk). Skovby, Ringkøbing amt. Gravhøj (Henrik Thrane). Tørsiggård, Ribe amt. Affaldsgrube med klokkebæger fra mellemneolitisk tid (O. Voss). *Bronzealder.* Fjellenstrup, Frederiksborg amt. Helleristningssten med to skibsbilleder (Elise Thorvildsen). Hvidegård, Københavns amt. Overpløjet høj med fund fra bronzealderen (Sv. E. Albrethsen). Hallenslev, Holbæk amt. Undersøgelse på findested for bronzealderslur (Henrik Thrane). Hejlsminde, Vejle amt. Helleristningssten i randstensrække omkring overpløjet høj (O. Voss). Mejrup, Ringkøbing amt. Overpløjet høj med grav fra ældre bronzealder (C. L. Vebæk). *Jernalder.* Holme Olstrup, Præstø amt. Skeletgrav med lerkar fra ældre germansk jernalder (H. Norling-Christensen). Grønbjerg, Ringkøbing amt. Affaldsgrube med omfattende lerkarmateriale fra førromersk jernalder (C. J. Becker). Fourfeld, Ribe amt. Bopladslag fra ældre jernalder (C. L. Vebæk). Østerby, Ribe amt. Affaldsgrube med lerkarmateriale fra førromersk jernalder (O. Voss). Harris, Tønder amt. Urnegravplads fra ældre romersk jernalder (O. Voss). Farris, Haderslev amt. Bopladsanlæg fra ældre jernalder (O. Voss). *Udaterede anlæg.* Thorkildshøj, Frederiksborg amt. Formodet gravhøj (C. L. Vebæk). Ellehøj, Holbæk amt. Højtomt, formodentlig bronzealder (M. Ørsnæs). Højby kirke, Holbæk amt. Affaldsgrube (O. Voss). Understed, Hjørring amt. Overpløjet gravhøj (C. L. Vebæk). Harre, Viborg amt. Overpløjede gravhøje (C. L. Vebæk). Hønning, Tønder amt. Stenlægning (M. Ørsnæs).

Nyerhvervelser. Et depotfund fra Ud Stolpe på Lolland, omfattende to såkaldte skolæstøksker og én spidsnakket økse, alle af glimmerskifer. Fundet dateret til den yngre stenalder. Det er første gang, en samlet repræsentation foreligger fra Danmark af disse oldsagstyper, der utvivlsomt er importeret fra de såkaldte »båndkeramiske

kulturer« i Mellemeuropa. Et depotfund fra Veerst i Sydjylland, nedlagt i yngre bronzealder og omfatter to halsringe, et hængekar, bæltebeslag, en del mindre ringe og en nål. Et depotfund fra Hejnsvig i Ribe amt, bestående af fire bronzepålstave og fragmenter af to bronzesegle. Fundet dateres til den ældre bronzealder. Et depotfund fra Duesminde i Vejleby på Lolland. Fundet er et repræsentativt skattefund fra den ældre vikingetid, indeholdende 9 stempelornamenterede spiralringe af sølv og en snoet guldarmring.

Nationalmuseets 2. afdeling

I 1962 har afdelingen foretaget istandsættelser og sikringsarbejder på adskillige historiske ruiner, heriblandt Gamleborg, Østermarie kirkeruin og Margrethes Kapel, alle på Bornholm, samt på Bastruptårnet ved Farum og Trøjborg ved Tønder. De to sidstnævnte steder har man i tilslutning til istandsættelserne foretaget arkæologiske udgravninger.

Vikingskibene ved Skuldelev i Roskilde fjord blev i årets løb inddæmmede, tørlagt og bjærget. Efter konserveringen, der foregår i Brede, vil de blive anbragt i en hal, der skal opføres til dem i Roskilde.

I Brattahlid i Grønland er indledt en detaljeret undersøgelse af den i 1961 påviste Tjodhildes kirke og kirkegård. I Højby kirke i Odsherred er foretaget arkæologiske undersøgelser i kirkens gulv. Udgravningerne på klosterområdet i Sorø er fortsat. Udgravningen af Egholm voldsted er afsluttet med istandsættelsen af det overhvalvede romanske hus, der fandtes i banken.

I samarbejde med dr. phil. Vilh. la Cour, der har foretaget mindre udgravninger på Rugtved voldsted og i Voldene i Allerup Bakker, begge Hjørring amt, er den systematiske gennemgang af Danmarks middelalderlige voldsteder fortsat.

Ved herregårdsundersøgelserne er Trudsholm ved Mariager samt Sodborggård ved Lemvig opmålt, og på Rygård i Fyen er foretaget bygningsarkæologiske undersøgelser.

Blandt talrige istandsættelser af kalkmalerier skal nævnes afdækningen af malerier på Hesselagergård samt genrestaurering af de gotiske kalkmalerier i Sæby købstads kirke. Over hele landet er historisk inventar i kirkerne istandsat af Nationalmuseets egne konservatorer samt af de under afdelingens tilsyn arbejdende kirkemalere.

Nationalmuseets 3. afdeling. Dansk Folkemuseum

For at begrænse en almindelig udbredt misforståelse skal det understreges, at Dansk Folkemuseum som sådant *ikke* er flyttet fra Prinsens Palais til Brede klædefabrik – endnu da.

I Brede er de større og grovere ting magasineret, og al til rådighed stående plads er udnyttet hertil – resten af fabrikanlægget optages af private erhvervsvirksomheder og militærets og civilforsvarets depoter.

I Dansk Folkemuseums faste udstillinger er der i årets løb kun sket få ændringer;

derimod er der afholdt tre særudstillinger: Schweizisk Folkekunst: Appenzeller Bondemaleri og Papirklip, arrangeret i samarbejde med Stiftung Pro Helvetia, en udstilling af broderede huenakker og en udstilling af ethnografika fra den europæiske komparativsamling.

De løbende undersøgelser har været fortsat: De etnologiske undersøgelser har som hovedemne haft »Seng og soveskik«, og yderligere har man suppleret oplysningerne om slagtning og bagning. Herregårdsundersøgelserne har arbejdet på Gisselfeld, Egeskov og Fredensborg, og Saneringsundersøgelserne har foretaget opmålinger og fotograferinger bl. a. i Adelgade og Gothersgade i København. En ny undersøgelse er indledt med købstadsundersøgelsen, der som hovedobjekt i første omgang har valgt Køge; der er dog også foretaget mindre undersøgelser i Stege og Næstved. Udover disse undersøgelsesprojekter har Dansk Folkemuseums personale under arbejde udenfor museet beskæftiget sig med optegning, fotografering, opmåling og filmning på så at sige alle de områder, der sorterer under Dansk Folkemuseum.

Museets nyerhvervelser har været så mange, at kun et lille udvalg kan nævnes. Fra fhv. overinspektør K. Uldall: ca. 1600 tyske billedark (Neu-Ruppinetryk især) og en komplet samling af Alfred Jacobsens Danske Billeder og dukketeaterdekorationer. Fra Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond en samling møbler fra St. Croix, fra et hotel i Christianssted. I forbindelse med sine øvrige indsamlinger af genstande fra cirkus- og gøglerverdenen har overpolitibetjent Anders Enevig skaffet museet en cirkusvogn, erhvervelsen af hvilken blev muliggjort ved støtte fra Tuborgfonden.

Den kgl. Mønt- og Medaillesamling

I året 1962 er behandlet 30 fund med ialt 381 mønter. Heraf har kirkeundersøgelser foretaget af Nationalmuseets 2. afdeling leveret hovedparten, 345 mønter fra følgende kirker: Højby kirke, Holbæk amt (185 mønter, heraf 119 danske fra Svend Grathe til Christian X); St. Jørgens kirke, Svendborg (88 mønter, heraf 64 danske fra Erik Plovpenning til Christian X); Gram kirke, Haderslev amt (33 mønter, heraf 14 danske fra Erik Klipping til Christian X); Vinding kirke, Vejle amt (29 mønter, heraf 24 danske fra Valdemar Sejr til Frederik IV); Maarum kirke, Frederiksborg amt (10 mønter, heraf 4 danske fra Erik Klipping til Frederik IV).

Endvidere er indkommet 7 middelaldermønter fra dr. Vilhelm Møller-Christensens udgravning af St. Jørgens kapel, Spidlegård, Bornholm. De ældste mønter, som er af største betydning for kapellets datering, stammer fra Erik Klipping, de yngste er meklenborgske hulpennige, som almindeligvis dateres til begyndelsen af 15. århundrede. – Af løsfundne mønter kan fremhæves to romerske denarer fra Titus (79–81 e. Chr.) og M. Aurelius Caesar (med årsangivelse 155/56 e. Chr.), som er kommet for dagen på en mark i Torslev sogn, Hjørring amt.

Til indkøb af græske mønter fra Syrien, Parthien og Baktrien er modtaget store tilskud fra Ny Carlsbergfondet og Nationalmuseets Jubilæumsfond af 1957.

Udstillingen har i årets løb haft 14.452 besøgende.

Iøvrigt kan henvises til den mere udførlige årsberetning, som vil fremkomme i Nordisk Numismatisk Årsskrift 1963.

Frilandsmuseet, Nationalmuseets 7. afdeling

Året 1962 har for Frilandsmuseet været præget af omfattende opgaver ude i landet. En del af museets personale har derfor i længere tid ad gangen været borte fra museet, hvilket nødvendigvis har måttet medføre nogle forsinkelser i arbejdet med genopførelser af gamle bygninger.

I Ødis Bramdrup ved Kolding er et lille husmandshus, til hvis erhvervelse museet har modtaget støtte fra selskabet Frilandsmuseets Venner, blev undersøgt og nedtaget. Huset er opført i bindingsværk af karakteristisk sydøstjysk udformning, og visse dele af tømmerkonstruktionen er af betydelig ælde. Årstallet 1733 i en indskrift er anbragt i en tilbygning, og iøvrigt er huset som så mange andre småhuse fra landet opført af tømmer, der tidligere har været anvendt i en anden bygning, men det har ad arkivalisk vej kunnet påvises, at huset har eksisteret på samme sted i hvert fald siden 1789. Dets skiftende beboere har drevet håndværk og husflid af forskellig art sammen med landbrug på en beskeden jordlod.

Den mest omfattende opmåling og nedtagning i årets løb er foregået i det vestlige Sønderjylland. Det drejer sig om en gård i Sdr. Sejerslev med grundmurede bygninger af betydelig størrelse. Stuehus og stald ligger i forlængelse af hinanden, og ved siden af denne anseelige længe ligger en rummelig lade i højremskonstruktion forbundet med stalden ved korte tværlængder. Gården, der i hovedsagen har fået sin form i løbet af 1700-årene, er en udmærket repræsentant for byggeskikken i det sydvestligste hjørne af landet. Ad arkivalisk vej og på grundlag af dokumenter, der er overtaget sammen med gården, er det muligt at belyse ejendommens historie og se den i sammenhæng med de kulturelle og erhvervsmæssige forhold i egnen gennem de seneste århundreder.

Frilandsmuseet har endvidere opmålt og hjemført et lille lysthus fra Stege opført i begyndelsen af 1800-årene, grundmuret og med søjlebårne udhæng ved gavlene. I Leby på Ærø er erhvervet en hørtørringsovn, hvortil materialerne efter opmåling er hjemført. På tomten af den tidligere flyttede Nørre Hedegård i Vemb sogn i Vestjylland er i 1962 fortsat en udgravning, hvis hovedformål var belysning af gårdens ældre historie. Det konstateredes, at der på stedet er blevet fremstillet jdepotter.

I museumsparken er arbejdet med de igangværende genopførelser fortsat. Det drejer sig om den fynske vandmølle Nymølle, den vestjyske gård Nørre Hedegård samt den færøske gård.

Frilandsmuseet har i kalenderåret 1962 været besøgt af 117.601 gæster.

Der henvises iøvrigt til den mere udførlige årsberetning i Budstikken 1963.

Nationalmuseets 8. afdeling, Naturvidenskabelig Afdeling

Afdelingens udgravningsarbejde har været koncentreret om den vestsjællandske Aamose. Her er udgravningen på Ertebølle-bopladsen Mul. I. og på det fredede areal ved Øgaarde fortsat. I den nærliggende mose Mørke Enge, hvor der i tidens løb er fundet et betydeligt antal fintandede harpuner, fortsattes eftersøgningen af den samtidige boplads. Dertil kommer, at en række enkeltfund er blevet geologisk sikrede.

På Hjortholm i Stavns fjord blev udgravningen af en Ertebølle-køkkenmødding og det bagved liggende areal fortsat.

Derudover er foretaget forskellige mindre undersøgelser og ydet assistance ved andre afdelingers udgravninger, bl. a. af stenaldersdysserne i Steneng, jernalders-offerfundet i Ejsbøl, middelalderanlægget »Voldene« i Allerup Bakker, nordbo-bygden Brattahlid på Grønland og borganlægget Trøjborg.

På laboratoriet er dels foretaget en lang række C-14 dateringer, dels pollen-analytiske dateringer og undersøgelser af prøver fra forskellige lokaliteter. Hovedvægten har været lagt på stenalders-pælebygnings-bopladsen Weier i Schweiz, Ertebølle-bopladsen Dyrholm på Djursland, den palæoeskimoiske boplads Sermermiut på Grønland.

Desuden er adskillige mosefundne knogler, hovedsagelig af urokser, blevet pollen-analytisk dateret.

Landbrugsmuseet

I kalenderåret 1962 indgik 175 genstande til museet. Heraf var 69 en samling karetmagerværktøj fra Jørlunde, 35 – plove, malkemaskiner, kværne samt en sjælden, orientalsk tærskeslæde – fra landbohøjskolen, samt 5 nøjagtigt udførte modeller af landbrugsmaskiner fra Svensk kuglelejefabrik.

Af enkeltdele kan nævnes 1 husmølle fra Thy, 1 smukt udskåret og dekoreret okseåg fra Portugal, 1 par sjældne, langsgående skulderåg og 1 kappeplejl fra Sønderjylland samt en gammel, tredelt trætromle, oprindelig fra Skjoldnæsholm.

Øvrige indkomne er fra forskellige egne af landet.

Da museet i stigende grad benyttes til studier, har man fremskyndet inddelingen af magasinerne efter saggrupper. Arbejdet hermed kan, bortset fra enkelte endnu ikke konserverede genstande, betragtes som afsluttet, og har, foruden at lette oversigten for de studiesøgende, skabt bedre pladsforhold.

Det danske Kunstindustrimuseum

Blandt erhvervelserne af ældre kunsthåndværk i det forløbne år er de vigtigste: En kinesisk bronzeflaske, en Pien Hu. Huai-stilen fra det 4. årh. f. Kr. Gave fra Ny Carlsbergfondet. En tallerken af majolika malet af Francesco Xanto 1538 i Urbino, ligeledes en gave fra Ny Carlsbergfondet. En kande af guld besat med rubiner og diamanter og med Magdalene Sibylles monogram og 1650 indgraveret. Gave fra Ny Carlsbergfondet, Konsul George Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond, A/S De forenede Vagtselskaber, Det danske Rengøringskompagni A/S, Accumulator Fabrikken og Tipsmidlerne. Vigtige arbejder fra Meissen-fabrikkens tidlige periode og fra Den kgl. Porcelainsfabrik erhvervedes navnlig fra Erik Hasselbalchs betydelige samling som gave fra Ny Carlsbergfondet, Helge Jacobsens Legat, Kunstindustrimuseets Venner, Bing & Grøndahl, Den kgl. Porcelainsfabrik og Thomsens Legat. Et stort billedtæppe vævet på Beauvais-manufacturen i Frankrig efter karton af Francois Boucher, i 1760'erne fra serien »Les amours des dieux«. Gave fra Ny Carlsbergfondet.

Erhvervelserne af nyere kunsthåndværk fandt bl. a. sted på museets udstilling

»Danske Spisestel – før og nu« og på udstillingen »Nordisk Keramik I« i Lund.

Udstillinger: Der er i det forløbne år bl. a. afholdt følgende udstillinger i museet: Bøger og Forlag i Danmark, Dansk Design (Ritva Puotila's tekstiler), Danske Spisestel – før og nu, i anledning af en international keramisk kongres, Engelsk Lertøj fra Middelalderen, der var formidlet af British Council, Vestindien-udstillingen, arrangeret af Kunstakademiet, og Snedkerlaugets Møbeludstilling.

Foredrag: For selskabet Kunstindustrimuseets Venner blev der holdt foredrag af museumsdirektør Erik Zahle om Boucher i Danmark og af Dr. Karl Kup fra New York Public Library om Mount Sinai and its Art Treasures. I efteråret arrangerede museet fire offentlige foredrag om Billedvævning af museumsinspektør Vibeke Woldbye.

Museets udstillingsinventar er blevet forøget med montrer beregnet til udstilling af glas, tegnet af arkitekt Børge Mogensen, og nogle stålrørsmontrer af arkitekt Poul Cadovius, beregnet til skiftende udstillinger.

Museets møbelkonservator, vagtmester Kaj Werner Andersen, har under arbejdet med restaureringen af museets gamle møbler istandgjort et stærkt beskadiget såkaldt »harlekinbord«, muligvis udført af J. Pengel i København o. 1790–1800.

De danske Kongers kronologiske Samling på Rosenborg

De i foregående beretning omtalte istandsættelser af tekstiler fra Rosenborg og Fredensborg er fortsat i samlingens tekstilkonserveringsværksted. Forsøgsvis er seks syge glas fra Rosenborgs glassamling bragt til behandling på Statens Historiske Museum i Stockholm. Christian VI's sølvtronstol og andre møbler er konserverede på Nationalmuseets konserveringsanstalt og nogle malerier på Frederiksborg.

De i den foregående beretning omtalte undersøgelser af slotsbygningens tilstand har vist alvorlige beskadigelser i slottets tagværk, og en større istandsættelse af slottets tag og spir er forestående.

Fra rigsarkivet har Rosenborgsamlingen som depositum modtaget nogle dronning Caroline Mathilde tilhørende strømpebånd og Frederik VI's frimureremblemer, der hidtil har været opbevaret i brevpakker i kongehusets arkiv.

I påsken 1962 afholdtes i riddersalen en særudstilling »Fra vinkande til kaffekop« til belysning af drikkeskikkene ved hoffet, hvortil materiale venligst var udlånt fra Det kongelige Bibliotek, det kongelige sølvkammer, Nationalmuseet, Frederiksborg Museet og en enkelt privat samler.

Til en udstilling af fransk juvelerkunst i Louvre udlånte samlingen i maj 1962 et brillantbesat ur fra 1767 og det reliefportræt i diamanter, som Christian VII i 1768 fik som gave af Paris' guldsmede. Samtidig var forskellige genstande fra samlingen udlånt til en af Københavns magistrat ordnet udstilling i Wien.

Rosenborgsamlingen besøgte i 1962 af 96.429 personer.

Tøjhusmuseet

Almindeligt museumsarbejde. De forskellige afdelinger har fortsat almindelig gennemgang og revision af kartoteker m. v. Det internationale samarbejde gennem »Association des Musées d' Armes et d'Histoire Militaire« er fortsat og udbygget,

hvorved et betydeligt antal publikationer er udvekslet til gavn for forskningen. Samarbejdet med danske provinsmuseer er fortsat. Det har derigennem været muligt at yde flere af disse museer støtte ved bestemmelse og konservering af deres våben.

Nyerhvervelser. Blandt nyerhvervelserne, der omfatter genstande i alle museets afdelinger, skal særligt fremhæves følgende: Skydevåben og tilbehør: Bagladeriffel, Greenes patent 1854; Maynard's patent 1845 magasin til fænghættestrimmel. Perkussionsdubletbøsse, sign. på låsene: G. Saxesen, Dansk? ca. 1840. Pinfire-bagladebøsse, mrk. på bundstykket: R. Nielsen, V. Skjerninge patent, 1881. Knaldpillebagladeriffel, sign. på piben: Anton Nielsen, omkr. 1860? Blanke våben: Spansk pallask uden skede ca. 1750. Ungarsk sabel med skede ca. 1750. Fransk kårdeskede ca. 1600. Svensk husarofficerssabel med skede ca. 1800. Dansk hoboistkårde med skede ca. 1820-30. Artilleri: To 4 punds støbejernsfalkonetter (små skibskanoner) fra ca. 1800, fundet i voldgraven ved gården Møllerup ved Rønne på Mols. Uniformer og ordener m. v.: Chapka M. 1842 for fransk-vestindisk hærstyrke. Et sæt tunesiske uniformsmærker. Uniformsdele fra Vejle Amts Rekyllkorps. Galla og daglig uniformer for udenrigsministerielle embedsmænd. 4 uniformer tilbyttet fra »Musée Historique des Hussards«, Tarbes. HKH Prins Georgs ordensspænde. 4 gl. bataljonsfaner og 2 gl. estandarter.

Videnskabeligt arbejde. Alle tøjhusmuseets afdelinger har arbejdet med forstudier til en publikation om våben og udrustning, brugt i krigen 1864. Mere specielt kan oplyses, at museumsinspektør, dr. phil. Arne Hoff har arbejdet med en ejendommelig geværkonstruktion fra 1600-tallet og fortsat sine tidligere arbejder over 1700-tallets danske bøsseværker. Desuden arbejder han på en almindelig fremstilling af håndskydevåbenenes historie. Museumsinspektør, cand. mag. Egon Eriksen har foretaget undersøgelser over Fredericias fæstningshistorie 1660-1864 samt forundersøgelser om dansk artilleri og befæstningsvæsen i 1864. Museumsinspektør, cand. mag. Finn Askgaard har fortsat sine arbejder med de danske rustkamre, således rustkammeret i Rendsborg med særligt henblik på dets sammenhæng med Det gottorpske Rustkammer. Ligeledes har han arbejdet med to betydningsfulde våbenafleveringer fra Rosenborg til tøjhusmuseet i årene 1693 og 1804. Alle inspektører har foretaget studierejser i udlandet i forbindelse med deres arbejde.

Konservering. Den almindelige konservering er fortsat i alle 4 afdelinger, derunder konservering af middelalderskyts. Virksomheden med konservering af håndskydevåben og blankvåben for provinsmuseer er fortsat. Ikke få stærkt medtagne genstande er derved bevaret fra ødelæggelse.

Konsulentvirksomhed. Museets konsulentvirksomhed har som sædvanlig været stor og mangesidet, både over for museer og privatpersoner herhjemme og i udlandet. Museet har foretaget undersøgelser og besvaret forespørgsler inden for alle dets samleområder. En ret stor del af denne virksomhed foregår mundtligt, men resultaterne nedfældes på kartotekskort, idet hver genstand, der indleveres til bestemmelse, får et løbenummer. På et dertil svarende kort nedskrives undersøgelsens resultat.

Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg

Blandt de vigtigste nyerhvervelser kan nævnes følgende: En æske udskåret af hvalbarde og med bund og låg af egetræ. Den bærer inskriptionen: Kirsten Pedersdatter

1655. Æsken stammer fra Föhr og er et såkaldt »scrimshaw« arbejde, et minde om den hvalfangst som i tidligere tider blev drevet fra de vestslesvigske øer. Som gave fra Ny Carlsbergfondet er modtaget en kinesisk bowle fra o. 1750, et stykke bestillingsarbejde med fremstillinger af Børsen og Holmens kirke samt af faktorerne i Kanton. En bowle af det classenske stel er skænket af museets venneselskab. Modelsamlingen er forøget med en model af en helsingørsk lodsåad, færgebåden »Arild« af Helsingør, briggen »Elna« af København, orlogsbriggen »Ørnen«, S/S »Sonja« bygget 1930 til dampskibsselskabet »Dania«, samt endelig en model af rederiet J. Lauritzens polar-skib M/S »Kista Dan«, der er indgået i en påbegyndt ændret opstilling af afdelingen for grønlandske handel. Af helsingørsk skibsfartsminder er modtaget portrætter af købmand I. S. Pontoppidan og hustru, datidens største sejskibsreder, endvidere et maleri af Pontoppidans fuldsbip »St. Albans«, kapt. P. Lindhard samt kaptajn Lindhards søkikkert. Marinemaleren Laurits Holst er nu repræsenteret i museet ved et marinemotiv. Af andre kunstneriske fremstillinger er modtaget et marinemaleri af Chr. Blache samt en blyantstegning af Oscar Bøjesen: Interiør fra fordækket på grønlandsfareren »Nordlyset«. Til afdelingen for fyrvæsen er erhvervet en model af det moderne Dueodde fyr. Der er modtaget nogle isredskaber fra istransporten på Store Bælt, en skibskiste, en skibstømrerkiste med tilhørende redskaber samt et rejseskrin brugt af en kaptajn i sejskibsfarten. Til museets arkiv og bibliotek er indgået adskillige arkivalier, fotografier og bøger.

Museet har deltaget i forskellige udstillinger: Skandinavisk søfartsmesse i Odense 1.-9. sept. 1962, verdensudstillingen i Seattle og udstillingen Dansk Vestindien i Kunstindustrimuseet 1.-30. dec. 1962.

Museet har bistået andre museer med registrering af genstande af maritim karakter. Museet har ved sin konservator været repræsenteret i et af rigsantikvar Glob nedsat sagkyndigt udvalg til undersøgelse af fregatten »Jylland«s tilstand.

Fra 1. okt. 1962 er civilingeniør Ole Crumlin-Pedersen tiltrådt som museets skibstekniske konsulent. Museet har på beskæftigelsesloven beskæftiget et vekslende antal personer henvist af revalideringscentret i Glostrup. I lighed med tidligere år er der fortsat med udskrivning af ældre arkivalier med oplysninger om dansk skibsfarts historie udlånt fra Københavns Stadsarkiv og Rigsarkivet. Museet har i august 1962 haft studiebesøg af den finske statsarkæolog dr. Niels Cleve, der forbereder oprettelsen af et finsk søfartsmuseum i Helsingfors.

Besøgstallet har i 1962 andraget 94.163, det hidtil største museumsbesøg.

Museet har i årets løb udsendt sin illustrerede årbog 1962.

Købstadsmuseet »Den gamle By«, Århus

I løbet af året er genopførelsen af stampemøllen fra Svanninge påbegyndt (se museets årbog 1954, p. 82-88), og genrejsningen af den træbyggede lade fra Christiansfeldt blev næsten tilendebragt. Af større erhvervelser kan nævnes en arrestcelle fra det 1870 indrettede rådhus i Skagen, der foreløbig er magasineret. Der har været afholdt særudstillinger over nyerhvervelser og ure, den sidste i forbindelse med urmagerens årsmøde i Århus, og et omfattende materiale har været udlånt til Udenrigsministeriet, DSBs udstilling i anledning af de jyske baners 100 års jubilæum og Århus bys udstilling om åens historie, ligesom Odder Museum og Horsens Museum har fået udlånt

sager fra »Den gamle By«s magasiner. Desuden havde museet i påsken 1962 givet plads for en frimærkeudstilling.

Mellem årets erhvervelser kan fremhæves en empirearmstol af mahogni og et sæt landlige stole fra forrige århundredes midte. Desuden er den farmacihistoriske samling forøget, og man har lagt vægt på at supplere urmuseet med signerede barometre.

Den vigtigste erhvervelse er Århus Museums møntsamling (se museets årbog 1953, p. 10), som man desværre ikke i øjeblikket kan opstille fuldstændigt.

Til at lede den kunstneriske virksomhed i Helsingør Theater er der valgt en sagkyndig komité. I årets løb er der givet 15 forestillinger og koncerter.

Århus by har ved indgangen til museet rejst en buste af »Den gamle By«s grundlægger, dr. phil. h. c. Peter Holm, udført af billedhuggeren Elias Ølsgaard.

I øvrigt henvises til museets årbog 1962, p. 5–16, for alle enkeltheder.

Dansk Pressemuseum & Arkiv, Århus

Udstillingen er i 1962 blevet udvidet med møbler fra Dagens Nyheder og er iøvrigt ajourført i detaljer. I de tre sommermåneder holdtes åbent alle hverdage 13–16, resten af året 8 timer ugentlig, idet der dog udenfor de normale åbningstider var arrangeret en række gruppebesøg med grundig gennemgang og forklaring. Besøgstallet var ialt 658.

Arkiv og bibliotek modtog ialt 96 numre, deriblandt socialdemokratisk pressefor- enings arkiv, papirer efter Hjørring Amtstidende, fortroligt materiale fra besættelses- tiden (Ny Tid, Aalborg), afd. redaktør Alfred Raaes efterladte optegnelser samt breve til fru Ellen Hørup, Helge Wamberg og Ove Rode. – Indsamlingen af trykte mate- rialer om presseforhold er videreført.

Museet for Holbæk og Omegn

Undersøgelser og besigtigelser: Den i forrige årsberetning omtalte udgravning på en tidlig jernalders boplads i Veddinge, Faarevejle sogn, der foretages i samarbejde med Holbæk Arkæologiklub, er fortsat i 1962. Der er på et begrænset undersøgelsesom- råde fremdraget et stort materiale af lerkarskår. Arbejdet med sammensætning af skårene er påbegyndt, men det er endnu ikke lykkedes at rekonstruere hele lerkar.

På Taastrup Møllegaards jorder i Holbæks sydlige udkant blev i forbindelse med kommunale planlægningsarbejder udgravet et markildsted, der bl. a. indeholdt orna- menterede lerkarskår fra tidlig-neolitisk tid. I nærheden fandtes en skeletgrav, der rummede skelettet af en ung kvinde, nedgravet for 100–200 år siden.

Museet har foretaget en del besigtigelser, bl. a. af truede gravhøje, og har fulgt opgravninger i forbindelse med vejarbejde og grundudgravninger i Holbæk og omegn.

Der er aflagt konsulent-besøg ved museerne i Nykøbing Sj., Høve, Kvanløse og ved det påtænkte egnsmuseum i Regstrup.

Arbejdet på museet: Der er i årets løb foretaget omfattende omordninger af visse dele af de permanent udstillede samlinger, især indenfor grupperne oldsager og jord- fund fra nyere tid. En værdifuld forøgelse af magasinpladsen er opnået ved, at Hol- bæk kommune har overladt museet loftsrummet over byens gamle sortebrødrekløster.

Udstillinger og foredrag: En særudstilling over emnet folkelig træskæring og dekora-tionskunsten på landet holdtes åbent i dagene 13.–19. april. Fra 15. december til 6. januar vistes en særudstilling af postkort fra tiden omkring 1900. Af museets store samling var udvalgt henved 1000 kort, repræsenterende en lang række emner.

I vinteren 1962–63 har museumsinspektøren ledet en studiekreds under aftenhøj-skolen. Kredsen har som emne haft Holbækegnens herregårde, med særligt henblik på arkitektur og personalhistorie. I forbindelse med studiekredsen har der været arrangeret ekskursioner. Desuden har museumsinspektøren holdt adskillige foredrag over museale og historiske emner, såvel på som udenfor museet.

Besøgstallet i 1962 udgjorde 2.789.

Odense Bys Museer

Fyns Stiftsmuseum, forhistorisk afdeling. Undersøgelsen af den store jernaldergrav-plads på Møllegårdsmarken er blevet fortsat i et omfang som tidligere år. Ved årets undersøgelser afdækkedes 219 grave, således at der nu ialt er afdækket 1328 grave, heri medregnet Fr. Sehesteds afdækninger i 1870-erne. Undersøgelsen fortsætter. Blandt museets øvrige undersøgelser kan nævnes udgravningen af en gravhøj under gården Orelund, Sandager sogn, som efter de fundne oldsager kan dateres til begyn-delsen af mellemneolithisk tid (se »Fynske Minder« 1962. *Historisk afdeling (Mønte-stræde)*). I fortsættelse af udstillingen »Folkelige Broderier fra Fyns Stift« er i sam-arbejde med Nationalmuseet påbegyndt en undersøgelse af fynske almuebroderier i privateje. Ligeledes i fortsættelse af denne udstilling blev et større antal almuebrode-rier skænket til museet. Herudover kan blandt museets nyerhvervelser nævnes en ro-mansk, femhullet kirkelampe fra Nr. Søby-egnen, en lille sølvskål, forsynet med ini-tialer og årstallet 1667 samt stempler for Odense-guldsmeden Simon Mathiesen, og et par sølvlysestager med Urne-slægtens våben, gjort af den førnævnte guldsmeds søn, Mathias Simonsen, i 1690-erne (se »Fynske Minder« 1962).

Den fynske Landsby. Byggearbejderne i museet, som har ligget stille i de senere år på grund af knapheden på arbejdskraft, er blevet genoptaget. Af den store præstegård fra Tommerup var kun stald- og ladelængen blevet fuldført, og nu arbejdes der igen med genrejsningen af stuehus og forpagterbolig. På grund af den øgede biltrafik er der etableret en ny stor parkeringsplads ved nedkørslen til museet. Museets under-søgelser med opmåling og fotografering af ældre fynske land- og købstadsbygninger, som trues af nedrivning eller ombygning, er blevet fortsat.

H. C. Andersens Hus. På digterens fødselsdag den 2. april bragtes en udsendelse i Danmarks Radio med oplæsning af skuespilleren Osvald Helmuth.

Oplysnings- og publikationsvirksomhed. I samarbejde med folkeuniversitetet i Odense har der i Møntergårdens kirkesal været afholdt to universitetskurser over emnerne Fynsk Arkitektur (Niels Oxenvad) og Odense By i Fortid og Fremtid (Svend Larsen). Og i samarbejde med foreningen Danmarks folkelige Broderier afholdtes i september måned i Møntergården den store udstilling »Folkelige Broderier fra Fyns Stift«. Udstillingen, som optog ca. halvdelen af Møntestræde-kompleksets udstillings-areal, var åben i 10 dage og besøgtes i denne tid af 5000 mennesker. På Fyns Stifts-museum vistes i april måned et stort udvalg af maleren Karl Isaksons arbejder, og i september dannede museet rammen om Landsforeningen Dansk Kunsthåndværks

udstilling Måltidet og Brugskunsten. Museernes to årbøger »Fynske Minder« og »Anderseniana« er udkommet med hver en årgang.

Besøgstal: Fyns Stiftsmuseum: 15.882, Møntestræde: 9.269, Den fynske Landsby: 67.985, H. C. Andersens Hus: 135.796, H. C. Andersens Barndomshjem: 5.223, Carl Nielsens Barndomshjem: 641, ialt 234.796 personer.

Vendsyssels historiske Museum, Hjørring

Undersøgelser: I Ø. Hjermitzlev har museet undersøgt et ødelagt dyssekammer, som indeholdt en del flintredskaber og 11 ravperler.

Ved Serritslev er undersøgt en lille stenkiste fra slutningen af ældre bronzealder. Graven, som ligger tæt opad vejen, er takket være amtsvevjæsenets velvilje blevet bevaret som fredet fortidsminde.

Fra ældre romersk jernalder er fremkommet 16 grave i årets løb. 12 af disse lå samlet på en flad bank ved »Brunbakken« i Hjørring. 3 af gravene var stenbyggede af den specielle nordjyske type. Det er lykkedes at få disse bevaret i et lille parkanlæg.

De øvrige grave, som alle var stenbyggede, er fundet enkeltvis i Tornby, Serritslev, Ravnhøj og Tolne. Sidstnævnte ved en tidligere undersøgt gravplads fra keltisk jernalder.

2 hustomter fra samme periode er undersøgt i Tornby og Uggerby.

Flere hundrede genstande er blevet skænket til museet, heriblandt en del interessante tekstiler og nogle gode samlinger af redskaber og værktøj.

I påsken 1962 afholdt museet en etnografisk samling til fordel for U-landshjælpen.

Aalborg Historiske Museum

I 1962 afsluttede museumsinspektør Oscar Marseen sin året før påbegyndte udgravning af en grubekeramisk boplads på Livø. Undersøgelsen blev bekostet af Statens almindelige Videnskabsfond. Resultaterne fra Livø og fra den samtidige boplads ved Smedegårde i Nørre Tranders sogn vil blive publiceret i en afhandling i KUML.

Marseen har tidligere undersøgt og publiceret en lignende boplads ved Selbjerg på Øland. Han står således for undersøgelsen af alle hidtil udgravede og publicerede bopladser fra denne særlige gruppe indenfor stenalderen.

Ved Gl. Hasseris grusgrav blev i årets løb udgravet 8 grave fra yngre romersk jernalder – ca. 400 e. Chr. Lidt nordligere blev i juni 1962 udgravet en del af en boplads fra ældre germansk jernalder – en periode yngre end gravpladsen. Stolpehuller fremkom indenfor et system af grøfter, der foreløbig er 40 m lange. I grøfterne har sandsynligvis stået plankeværker. Undersøgelsen fortsættes i indeværende år.

Indenfor grøfterne fandtes en ovntomt, nedgravet i undergrunden. Lerkuplen lå nedstyrtet i ovnrummet over otte lerkar fra en mislykket brænding, så det var klart, at ovnen var til brænding af keramik. Den blev derfor genopbygget, og en forsøgsbrænding af nye kar blev foretaget efter instruktion af pottemager Verner Jensen, Hasseris. Eksperimentet lykkedes fuldstændigt; alle pottes var fuldbændte. Ovnens slog revner, men er i behold.

I Aalborgs centrum er kvarteret Kronjorden raseret og grunden udgravet med

gravemaskiner. Medlemmer af Jysk Arkæologisk Selskabs Aalborg-kreds gennem søger i deres fritid de udkørte bunker af fyld med stort udbytte, ligesom de har tømte nogle tømrede brønde i undergrunden. Det mærkeligste fund er dog gjort under en facade i Bispensgade, et mandshoved af limsten, skægløst og med en frisure, som nok vil datere hovedet til tidlig gotisk tid. Hovedet er antagelig fra en kirkelig reliefgruppe, ødelagt ved reformationen. Det lå i fyldlag fra 1500-årene.

Ejendommen Vesterå 9, et to stokværks gavlhus mod åen, med lang tværlænge mod Maren Poppesgyde, dateret til sidste halvdel af 1500-årene, er nedrevet under tilsyn af docent, arkitekt H. H. Engqvist og lagt i magasin til genopførelse. Huset blev opmålt af arkitekt Jacob Blegvad og nedtaget af konservator Sylvest Grantzau, som også udgravede tomten.

I 1908 blev ejendommen Østerå 6 nedrevet. På loftet af det siden opførte hus henlå en del detaljer fra det ældre hus, som nu er afgivet til museet, deriblandt en portoverligger af eg, dateret 1639, og et par kaminvanger af sandsten fra samme tid, af typisk Aalborg-renæssance.

En bordkrans af messing med årstallet 1615 er indkøbt i antikvitethandelen. Den svarer ganske til brudstykker i byfund fra samme tid.

Lokalt sølv er en ske af Børge Mathiesen Lemmich dateret 1688, en strøske af Jens Jacob Pedstrup ca. 1790, og kaffekande og merskumspibe af Jacob Chr. Smith ca. 1840. En komplet mandsdragt fra Glerup i Visborg sogn omfatter vadmel skjole, fløjsbukser, vest, rød tophue og hvide strømper. I kjolen en dobbelt række sølvknapper af Johan Chr. Bernbaum, mester i Hobro 1824–59.

Museets store samling af nordjysk glas er blevet betydelig forøget ved gaver, deriblandt særlig endnu en arvesamling bevaret i glasmagerfamilien Thon. Af officielle sager er indkøbt en bismervægt fra 1821, med justeringsmærke og Aalborgs byvåben på såvel stang som lod, samt et skilt for en rorkarl ved fiskerikontrollen i Limfjorden.

Museets billedarkiv har fået eget lokale med lys, varme, reolsystem og eget kartotekssystem. Fotograf Knud Dynesen er ansat som arkivar for billedarkivet, som i tal er langt den største af alle museets specialsamlinger.

I 1722 afleverede malermester Lauritz Fr. Weise i Aalborg en altertavle til Nørresundby kirke, en opstandelsestavle i nyklassisk ramme, men med relikter af den oprindelige ungrenæssancetavle bevaret. Den blev i 1898 kasseret og henlagt på kapellets loft, hvor Grantzau fandt den i miserabel stand. Tavlen er nu restaureret på museets konserveringsanstalt og genopsat i kirken.

En jærnbunden kiste af eg med tre pengesprækker fra Vor Frue kirkes krypt – antagelig en middelalderlig afladskiste – er ligeledes restaureret og genopstillet i kirkenes tårnrum. Et par mønter, for Fr. I og Fr. III, fandtes under beslag i kisten.

Forhistorisk Museum, Århus

I det forløbne år har museet udført følgende større undersøgelser i marken:

Harald Andersen har fortsat undersøgelserne af et offersted ved Foerlev Nymølle nordvest for Skanderborg. I samarbejde med Nationalmuseets 1. afdeling fortsattes udgravningerne ved Lejre, koncentreret om vikingegravpladsen. En halv snes grave undersøgtes, deriblandt en smedegrav med hammer, tang og fil, en rig kvindegrav med et forgyldt treflignet spænde og to skålspænder, samt en tredje grav med en 30 cm lang

ringsnål af bronze. Hellmuth Andersen har fortsat undersøgelse af et enkeltgravhøjfelt ved Bramminge (Stejlgård og Præstevej). Der undersøgtes tre høje. I den ene fandtes en overgrav med stridsøkse og en bundgrav med lerkar. Ved gården Årup nær Tim i Vestjylland undersøgtes tomten af et dyssekammer i en sløjfet langdysse. Herunder fremkom et større ravperlefund. Ved Øster Jølby på Mors foretoges en prøvegravning i en marin aflejring med et fundkompleks fra tidlig Ertebøllekultur (Dyrholmen I). Endelig blev Lille Jenshøj på Fur undersøgt.

I lighed med tidligere år udsendtes fra Forhistorisk Museum en ekspedition til Den persiske Golf. Heri deltog fra museet inspektørerne T. G. Bibby og Poul Kjærum, samt konservator G. Lange-Kornbak. I Kuwait fortsattes undersøgelsen af det græske fort og de to bronzealderbyer, på Bahrain af oldtidshovedstaden og højfeltet ved Ali, på Umm en-Nar af en boplads og i Buraimi af gravhøje, samt på Qatar af flintpladser, helleristninger og en seleukidisk boplads.

Museet arrangerede i juni-juli en udstilling af etnografisk og arkæologisk materiale fra Den persiske Golf. Besøgstallet var 6.100.

Af museets etnografiske materiale fra Afghanistan arrangerede universitetsadjunkt Klaus Ferdinand en udstilling på Statsgymnasiet i Århus.

Forhistorisk Museums samlede besøgstal i 1962 var 59.100.

Museet på Koldinghus

Af sølv er erhvervet to helt moderne stykker, nemlig en kasserolle af Karl Gustav Hansen (Hans Hansens Sølvsmiede) og en bonbonniere af Hans Bunde (Cohrs Sølvsmiede). Af ældre kgl. porcelain har det med Ny Carlsbergfondets hjælp været muligt at købe en nordmandsdalsfigur (brud fra Vinje) og et fad af fuglestellet. Af nyere ting fra samme fabrik kan nævnes en stentøjskrukke i bronzemontering af Nils Thorsson og en lågkrukke dekoreret i Pourpre de Chine af Thorkild Olsen. Blandt fayenceerhvervelserne må fremhæves nogle stykker fra fabrikken i Rendsborg og en flise fra Stockelsdorff. En tallerken af det classenske stel repræsenterer det ostindiske porcelain. Blandt indgåede malerier er to koldingprospekter fra 1848 og 1898 samt arbejder af Lavrids Tetens, Vilhelm Tetens, Herman Vedel og Tycho Jessen. Våbensamlingernes interessanteste erhvervelse er en polsk sabel med klingemærke fra 1600-årene. I tilknytning hertil kan nævnes en udgravning ved Skærbæk, der bragte en række svenske musket-løb fra 1658-60 for dagens lys. Arbejdet med slottets restaurering har indskrænket sig til istandsættelse af et hvælvet kælderrum fra 1598. I museets skriftserie er udsendt »Delft-Fayencer«. Besøgstillet for 1962 er 60.988.

Den antikvariske Samling, Ribe

For antikvarisk samling har den store opgave i 1962 været den fortsatte restaurering af museets nyerhvervelse: Quedens' Gaard. Dette skrider planmæssigt frem. I januar blev antikvarens lejlighed færdig, i maj kunne turistforeningen flytte ind i sine lokaler og i november blev forretningslokalet i ejendommen lejet ud til Aktieselskabet »Quedens' Gaards Kunsthåndværk«. Samtidig stod museets og forretningens fælles forhal færdig, bortset fra det dekorerede loft, som færdigrestaureredes omkring nytår. Til

restaureringen har samlingen modtaget meget betydelige tilskud fra følgende: Fondet til bev. af Ribe bys historiske Præg, Konsul George Joreks Fond, Sonning Fondet, Dagbladet »Vestkysten«s Kulturfond, Ribe Jernstøberi, samt Tipsmidlerne.

Af undersøgelser har samlingen foretaget to skaktgravninger i Ribes undergrund, een på hver side af Kølholts Slippe, hvor den næsten fuldstændige mangel på bygningsrester og middelalderlige skår gav gode oplysninger til Ribes topografi. Desuden har antikvar Bencard deltaget i årets udgravninger på Bahrain.

I forbindelse med U-landsindsamlingen havde samlingen en udstilling af etnografica fra Ribe Katedralskoles samling, en udstilling, som gav et stort overskud til indsamlingen. I august havde samlingen af Århus forh. Museum lånt den arkæologiske del af Bahrain-udstillingen, som var tilgængelig i Hans Tavsens Hus og havde stort besøg. I december var en række siamesiske buddha'er, udlånt af museumsinspektør Werner Jacobsen, udstillet i Porsborgs Kælder. Ud over dette har samlingen foretaget en del erhvervelser i årets løb, samt modtaget en ustyrlig mængde gaver.

For Antikvarisk Selskab, der nu tæller over 300 medlemmer, har samlingen en velbesøgt foredragsrække på 8 foredrag pr. år.

Haderslev Amts Museum

I et ihærdigt forsøg på at nå den endelige afslutning på Ejsbøludgravningen, der nu har stået på siden 1956, undersøgte i 1962 et større areal end i noget tidligere år (332 m²), og det undersøgte areal er nu på 1455 m². Afslutningen nåedes ikke, men at dømme efter udgravningsplanen synes der ikke at være langt igen. Kun på et ret kort stykke inde ved de oprindelige søbred findes der endnu oldtidsager.

Efter de traditionelle dateringer drejer det sig i Ejsbøl om to fund. Det ældre fund (Ejsbøl I) i den nordlige del af udgravningen er med sine over 2000 genstande langt det største mens det yngre fund (Ejsbøl II), der er begyndt at vise sig i den sydligere del af udgravningen, er betydeligt mindre, men til gengæld rummer oldsager, der er både sjældne og kostbare. Det er stadig usikkert, til hvilket af fundene en del af genstandene skal regnes, og det er endog et åbent spørgsmål, om man ikke nødsages til at betragte det hele som resultatet af een offerhandling, med de konsekvenser for genstandskronologien, som dette må få.

Haderslev Museum påhviler det at sørge for udstillingen af fundet, når det engang er vendt tilbage fra konservering og videnskabelig bearbejdelse på Nationalmuseet. En tidssvarende udstilling af et sådant fund skal også give en illustration af fundforholdene og den tidsmæssige baggrund, og denne opgave stiller derfor store krav både med hensyn til plads og til sikkerhed for genstandene. I de foreliggende planer for en udvidelse af museet er der regnet med et areal på 75 m² til Ejsbøludstillingen alene.

To mindre gravninger skal desuden nævnes. I Hørløk fandtes en stenlægning, der dækkede over en stor bålplads, hvori fandtes potteskår og brændte ben fra yngre romertid. Der var ingen spor af pæle og altså ingen dødehus her, men alligevel skal det vel forstås som et eksempel på samme gravform som dødehuset i Endrupskov, hvor selve ligbrændingspladsen får lov at ligge eller eventuelt dækkes med sten.

I Fyrskov ved Jægerup fandtes i en lille gravhøj 2 grave fra yngre stenalder. Den ene overraskede ved at indeholde 207 ravperler, hvoraf nogle havde været trukket på

snor, mens andre lå spredt over det meste af graven. Det er formentlig det største antal perler, der kendes fra en enkelt grav.

Museet har erhvervet en strøbøsse af sølv, lavet af en af de ældste haderslevmestre vi kender, Mathias Mogensen. Ved sin indskrift: J Johan Schneider past. Holebüll 1741, er den godt dateret og bliver samtidig det ældste daterede stykke haderslevsølv, museet har.

Febr.–marts afholdtes på museet en udstilling af malerier og farverelieffer af Asger Andersen, Tårup, og i november udstillede A. Lauesen, Bodum, malerier og tryk.

I december åbnedes en udstilling af et nyerhvervet malerværksted tilhørende malerne Ed. Johansen og sønnen Heinrich Johansen, begge Haderslev. Ed. Johansen forestod i sin tid undervisningen af de unge malerlærlinge, og fra denne undervisning gemtes mange gode prøver på 1880ernes og 90ernes malede vægdekorationer. Disse prøver kunne suppleres med eleverbejder fra den senere officielt oprettede læringskole.

Museet på Sønderborg Slot

1961–62 satte museet besøgsrekord. Entreindtægten udgjorde 453.000 kr., og den gennem en årrække stigende indtægtslinie er således fortsat. Dette er ikke mindst af betydning i disse år, hvor museet skal oparbejde en nyordningskonto i forbindelse med den kommende restaurering. Besøgstallet var på ca. 65.000, hvoraf 24.000 har været skole-elever på klassebesøg. Dette understreger nødvendigheden af, at museet også under hele restaureringsperioden får mulighed for at fremvise hovedafdelingerne. Museet lægger stor vægt på skolebesøgene og de er efterhånden for mange skoler ved at blive et fast led i undervisningsplanen. Samlingerne er i sig selv særdeles velguede som anskuelsesmateriale i historieundervisningen, men både for lærere og for museets personale bliver det dog stedse klarere, hvor meget en mere pædagogisk og tidssvarende opbygning af udstillingerne vil lette undervisningen og dermed bane vejen for endnu bedre udnyttelse i skolens arbejde. Det må derfor stærkt håbes, at den også af mange andre grunde så nødvendige restaurering ikke bliver udsat.

I museets malerisal gennemførtes i efteråret af Historisk Samfund for Als og Sundeved fire foredragsaftener om vikingetiden. Møderne fik god tilslutning og viste, at museets muligheder for udnyttelse ikke er udtømt med den faste åbningstid, der jo især benyttes af turister og skoler. Malerisalen har desuden været udlånt til Sønderborg Kunstforening til flere kortvarige kunstudstillinger. Det kan dog ikke nægtes, at museet stærkt savner både den foredragssal og de lokaler til skiftende udstillinger, der er et led i restaureringsplanerne.

Registreringen af de gamle bindingsværksbygninger på Als kunne takket være et tilskud fra Statens almindelige videnskabsfond intensiveres og efter den første restaurering kommer nu en omfattende fotografering og om muligt opmåling. Der er også taget en række stikprøver i arkivmaterialet, men denne del af arbejdet skal siden udvides.

Både ved køb og gaver er museets samlinger vokset i det forløbne år. Til oldtidsafdelingen er kommet flere gaver, bl. a. et par gode stensamlinger, den ene i sin tid fundet ved anlægget af Mommarkbanen. Krigssamlingerne er forøget med flere foto-

grafier og billeder samt en uniformsjakke. Hertil er desuden indkøbt nogle stik fra Treårskrigen og et maleri af Fr. Visby: »Danske soldater holder rast i Sønderborg, 1864«.

Til den kulturhistoriske afdeling er modtaget over 70 genstande, fortrinsvis landbrugsredskaber, men også køkkentøj, en stor væv og en samling tækkemandsværktøj. Til en tidligere rundhåndet gave af smedeværktøj er føjet yderligere en del specialværktøj. Til sølvsamlingen er skænket to hovedvandsæg, det ene en poleret musling i sølvindfatning, samt en smuk sølvske. Indkøbt er 6 sølvtheskeer af Ph. E. Jansen. Tekstilsamlingen har modtaget en værdifuld gave af børnetøj, der har tilhørt den senere dronning Caroline Amalie.

Blandt købene må nævnes en lysestøbeform fra 1797, en barokstol, nogle gamle stik og kolorerede byplaner, et par buddingforme i lertøj og en kugletang. De fornemste indkøb er dog to skabe og en sofabænk. Det ene skab, dateret 1791, kan henføres til Aabenraa-maleren Jes Jessens værksted og er erhvervet på Sundeved. Det andet, fra Nordals, 1783, viser en ganske anden type dekoration på de store baroklåger. Sofabænken, museets dyreste erhvervelse gennem flere år, har hørt hjemme på Augustenborg.

Endelig er indkøbt et dobbeltportræt, mand og kone, fra ca. 1650–1675, oprindelig betegnet som portræt af Sønderborg-borgmesteren Schleiermann, men – da Sønderborg ikke har haft nogen borgmester af dette navn – endnu ukendte. Billedet er imidlertid nært beslægtet med en række epitafie-billeder i Sønderborg, Notmark og Flensborg og erhvervelsen udgør således en meget værdifuld tilvækst til landsdelens ældre malerkunst. Tilbage står nu det, måske ret umulige, at få identificeret det værdige ægtepar.

Til kunstafdelingen har årets værdifuldeste nyerhvervelse imidlertid været en meget fornem gave fra Ny Carlsbergfondet, nemlig to små malerier af C. W. Eckersberg. Det ene er en dreng med en hvid krave og det andet er et meget smukt perspekt fra Rom med den karakteristiske klarhed i den arkitektoniske opbygning og lethed i det stærke, italienske sollys. En meget fin forøgelse af samlingen af ældre dansk kunst.

Rigsarkivet

Afleveringer. Foruden de løbende afleveringer fra centraladministrationen har Rigsarkivet fra Udenrigsministeriet modtaget ministeriets egne akter 1909–20, samt arkivalier fra ambassaderne i London og Stockholm, generalkonsulaterne i New York og Lissabon, konsulaterne i Los Angeles, Galveston, Saskatoon, Prince Albert, Accra, Kairo og Tanger, og fra vicekonsulaterne i Norfolk, Savannah og West Palm Beach. Finansministeriet har afleveret arkivalier vedrørende den ekstraordinære tjenestemandsdømstol, ankenævnet for tjenestemandssager, domstolen for anke af tjenestemandssager og den ekstraordinære undersøgelseskommission. Fra Hærens arkiv er modtaget forestillinger fra Krigsministeriets sekretariat 1866–80. Handelsministeriet har afleveret søfartsafdelingens sager fra 2. verdenskrig. Endvidere kan nævnes en aflevering fra Ministeriet for offentlige arbejder af journaler og kopi-bøger vedrørende en række gruppesager (motor-, havne-, jernbanesager etc.) for årene 1920–49 og en aflevering fra Ministeriet for Grønland, hovedsagelig af regn-

skabssager. Fra Lenskontrollen er modtaget lensbøger m. v. helt tilbage fra 1671; lensbøgerne (grevelige og friherrelige) indeholder erektionsbreve, kvittancer for lenspligt, registrering af hartkornsforandringer m. m. De danske Statsbaner har afleveret en række arkivalier fra hovedbogholderiet og personalekontoret, heriblandt betydningsfulde ældre personaleakter. Vandbygningsdirektoratet har afleveret sager 1854–1960 og Forsikringsrådet 1905–35.

Af private institutionsarkiver har Rigsarkivet i årets løb modtaget følgende: Det danske Missionsselskabs arkiv (1821–1958), Den danske Præsteforenings arkiv (1897–1962), Socialpolitisk Forenings arkiv og Kgl. Dansk Aeroklubs arkiv.

Privatarkiver. Rigsarkivet har i 1962 modtaget en stor mængde privatarkiver, bl. a. kan nævnes supplement til Jacob og Ingeborg Appels arkiv, en forsegleet pakke fra boet efter fhv. justitsminister A. S. H. Elmquist med en redegørelse for dennes syn som justitsminister på retsopgøret efter 1945, bilagt enkelte breve (tilgængelig år 2000). Yderligere kan nævnes de Glahnske familiepapirer, redaktør Sten Gudmes arkiv, fhv. handelsminister, direktør Halfdan Hendriksens arkiv, indeholdende bl. a. memoirer og dagbøger, departementschef J. C. Mogensens omfattende arkiv, breve fra udenrigsminister, dr. Christmas Møller til professor, dr. Flemming Hvidberg. Endelig har Rigsarkivet fået overdraget arkivar, dr. Eiler Nystrøms arkiv og store videnskabelige samlinger, samt præsten og kirkehistorikeren Carl Weltzers arkiv og samlinger (herunder flere privatarkiver).

Samarbejdet mellem Rigsarkivet og dr. Jørgen Hæstrup er fortsat, og nye bidrag til belysning af besættelsestiden er modtaget, således politimester Sven Holtens arkiv (korrespondance mellem det illegale politis hovedkvarter og en række politimestre m. v.), stiftamtmand Jakob Høirups arkiv (dagbog 1943–45 samt notater fra departementschefsmøderne), arkivet for Hjælpefonden 1943–47 og Dansk Pressetjenestes arkiv.

Nettotilvæksten har været på 1.930 hyldemeter.

Publikationer. Rigsarkivet har i 1962 udsendt Vejledende Arkivregistraturer XI, Tyske Kancelli II, udarbejdet af Arthur G. Hassø og Erik Kroman med indledning af Carl S. Christiansen. Desuden har Rigsarkivets 2. afdeling påbegyndt udsendelsen af en række stencilerede publikationer med fællestitlen: Foreløbige Arkivregistraturer. Det er hensigten at udsende dem i 10 serier (0–9, som hver omfatter en nærmere afgrænset hovedgruppe af Rigsarkivets arkivalier efter 1848. I 1962 udsendes følgende Foreløbige Arkivregistraturer: Serie 4 (Indenrigsministeriet med derfra udgåede ministerier) nr. 1: Rothes arkiv (Det Sjællandske Jernbaneselskabs tegningsarkiv). – Ministeriet for offentlige arbejder. De danske Statsbaner. Nr. 2: Hedemanns tegningsarkiv. – Ministeriet for offentlige arbejder. De danske Statsbaner. Nr. 3: Ældre normaltegninger. – Ministeriet for offentlige arbejder. De danske Statsbaner. Nr. 4: Ældre bygningstegninger. – Ministeriet for offentlige arbejder. De danske Statsbaner. Nr. 5: Domænekontorets kortaflevering 1917. (Diverse matrikel- og parcelkort, fiskeri-, skov- og strandkort samt bygningstegninger m. v.). – Landbrugsministeriet. Serie 5 (Justitsministeriet samt kultusministeriet med derfra udgåede ministerier) nr. 1: Ansøgninger om overlærerembeder m. v. 1850–1915. – Ministeriet for kirke- og undervisningsvæsenet. Endelig er Nordisk Arkivnyt blevet udsendt i 4 numre på sædvanlig måde.

Læsesal m. m. Antallet af besøgende har været 9.643 (nedgang på grund af læsesalens lukning i 2½ måned som følge af reparation og modernisering), ekspeditio-

nerne til læsesalen har været 34.991 og til ministerierne 25.594. Det samlede antal udlånte arkivalier udgør 1.777 stk.

Konserveringsafdelingen. I 1962 er der konserveret 347 vokssegl og restaureret 131 bind, flere kort og pergamenter samt over 3000 blade. Desuden er der fremstillet og farvet 163 gipsafstøbninger af segl. Rigsarkivets fotografiske atelier har foretaget næsten 70.000 optagelser og over 4.000 forstørrelser.

Udstillinger. I årets løb har der været arrangeret 3 separatudstillinger i Rigsarkivets forhal: Den første, omhandlende felttoget i Mecklenborg 1762, var tilrettelagt af en af Rigsarkivets medarbejdere, kaptajn Gordon Norrie, de to andre af arkivar Ib Damgaard Petersen. Den ene med titlen »Smykkere og Segl« illustrerede anvendelsen af segl gennem tiderne og omfattede desuden en række sølvsmykker, der var fremstillet som tro kopier af dekorative gamle segl. Den anden omhandlede Knærød-freden.

Rigsarkivets historiske museum har været besøgt af 1.510 gæster.

Andet. Som et resultat af arkivundersøgelser i Øst-Tyskland ved arkivar J. Bro-Jørgensen er der bestilt mikrofilms af de arkivfunds, der har interesse for dansk historieforskning, i arkiverne i Potsdam, Merseburg, Dresden, Magdeburg og Schwerin.

Landsarkivet for Sjælland m. m.

Antallet af besøgende på læsesalen var i 1962: 5.241 (1961: 4.410), og der blev til brug for dem fremtaget 35.144 bd., pk. og læg (1961: 28.215 bd., pk. og læg). Opstillingen af nye stålreoler i landsarkivets magasin i Scandiagade har udvidet arkivets kapacitet i betydelig grad, således at man har kunnet modtage store afleveringer i årets løb. Fra dommerembederne er afleveret betydelige mængder af arkivalier, den største aflevering stammer fra Københavns byret og omfatter den tidligere Lands-over- samt hof- og stadsret samt Københavns kriminal- og politiret. Iøvrigt søger landsarkivet nu systematisk at få alle dommerembedernes arkivalier hjemkaldt indtil retsplejereformen i 1919. Fra Københavns politidirektør, Næstved politimester og Frederiksborg amtstue er ligeledes modtaget arkivalier i stort omfang.

Afleveringerne fra sognekaldene er fortsat beskedne, men derimod har man påbegyndt en omfattende hjemkaldelse af de duplikater af ægteskabsbøger, der beror hos sognefogderne. Samtlige afleveringer og gaver udgjorde: 6.315 bd., 11.253 pkr. og 742 læg eller løse stk. svarende til ca. 1.915 hyldemeter. Kassationerne udgjorde: 129 bd., 1.489 pkr. og 34 læg svarende til ca. 180 meter.

I årets løb er adskillige retsbetjentembeder fra Lolland, Falster og Bornholm ordnet og registreret, ligesom også landsarkivets pergamentssamling nu er bragt i forsvarlig orden. Endvidere skal det fremhæves, at Bornholms provstearkiv og den fra Københavns byret afleverede »Albertisag« er ordnet og registreret. Udarbejdelsen af navneregistre til vielsesprotokollerne i københavnske sogne er fortsat. Der er i årets løb arbejdet med følgende vielsesprotokoller: Frederiksberg kirke 1814–1920, Garnisons kirke 1814–1891, Holmens kirke 1813–1888, Vor Frelsers kirke 1815–1891.

Landsarkivet for Fyn

Benyttelse 1962: 2.759 besøgende (i 1961: 2.894), der på læsesalen har benyttet 14.320 bind og pakker (1961: 17.157).

Afleveringer. Af *ordinære afleveringer* mærkes Odense skifteprotokoller til 1917, skøde- og panteprotokoller for Sunds herred til 1907, Gudme herred til 1905 og Lehn birk til 1917, arkivalier fra Odense katedralskole 1845–1955, deriblandt eksamensprotokoller 1865–1906, arkivalier fra Skaarup statsseminarium 1843–1945, deriblandt eksamensprotokol 1894–1912, arkivalier fra Vinding-Gudme herreders provsti 1849–1930 samt fra en lang række sognepræster i Salling og Sunds herreder. Afleveringerne fra præsterne i de to herreder er et led i Landsarkivets bestræbelser for at indsamle alle afleveringspligtige arkivalier, ikke mindst kontraministerialbøgerne, fra præsteembederne. – Af gaver mærkes samlinger til Aunslev og Ferritslev sognes historie, skænket af telegrafkontrollør C. F. Bauditz, Nyborg. – I 1952 indsatte grosserer H. Friis-Petersen, Århus, Landsarkivet som legatar i sit testamente. Efter hans død i 1962 modtog Landsarkivet en række af hans arbejder i maskinskrevet og indbundet stand, hvoraf de vigtigste er: »Studenterne ved Københavns Universitet 1479–1880«, 13 bind, »Dimittender fra danske skolelærer-seminarier samt privatister 1781–1880«, 4 bind, »Embeds- og bestillingsmænd i Aarhus«, 1 bind, »Rektorer og lærere ved Aarhus katedralskole 1491–1955 samt de fra skolen udgåede studenter 1384–1880«, 1 bind, »Genealogier« I–II, 2 bind, »Familier og personer af navnet Giese«, 1 bind, »Familier og personer af navnene Ravn, Raun, Rafn, Raben«, 1 bind, m. m.

Ordnings- og registreringsarbejder. De ærøske retsbetjentarkiver er blevet færdigregistreret. Derefter er alle fynske retsbetjent-, magistrats-, kirkeinspektions-, lavs- og bykommunale arkiver ordnet og nyregistreret i løbet af årene 1952–62. Desuden er nyafleverede arkivalier blevet indordnet i Odense katedralskoles arkiv, Vindinge-Gudme herreders provstearkiv samt en lang række præstearkiver fra Vinding, Salling og Sunds herreder. – Efter kirkebøgerne er udskrivning af registersedler over viede og døde i Skaarup og Vigerslev til 1891, samt i Dreslette, Haarslev, Krogsbølle og Ejlby-Melby til 1814 afsluttet. For Bregninge-Søby er udskrivningen af registersedler påbegyndt. Renskrivning af et alfabetisk register over viede og døde i Marstal før 1891 er påbegyndt. Der er udarbejdet alfabetiske registre til fæsteprotokollerne for Billeskov 1742–77, Brahetrolleborg 1776–1904, Hvidkilde 1719–1890 og Wedellsborg 1687–1863. Renskrivningen af et alfabetisk register til Odense folketælling 1845 er fortsat. Der er udarbejdet et register over præstearkivernes, magistratsarkivernes og de kommunale arkivers indhold af folketællingslister og vaccinationsprotokoller.

Kassationer. I retsbetjent- samt præstearkiver er kasseret 8 bd., 50 pk. og 5 læg eller 3.65 hyldemeter.

Forskelligt. Den 17. februar havde Landsarkivet gæst nr. 100.000 siden arkivets åbning 1. november 1893.

Landsarkivet for Nørrejylland

Landsarkivet har i 1962 haft et besøg på ca. 4.000 (1961: 4.668). Der er på læsesalen benyttet 36.748 bd. og pk. (1961: 43.362). De omtrentlige – og lavere – tal skyldes,

at læsesalen har været lukket i 2 måneder. Der er afleveret 881 bd. og pk., hvoraf 119 er gaver. Der er bl. a. modtaget følgende arkivalier: Regnskaber for Sæby hospital (Sæby museum), stamtavler og kartoteker over degne og lærere (grosserer H. Friis), noteringsbøger m. m. (fru lektor Ivertsen, Horsens), dagbøger (socialinsp. Bundgård, Silkeborg), Johan Kellers selvbiografiske optegnelser (skovrider Vagn Rossen, Åbenrå), og breve fra Viborg smedelaug.

I årets løb er en del arkiver blevet omordnet, bl. a. provstearkiver, branddirektorer, forskellige arkiver, godsarkiver, personalia bogstav H-P og amtsarkiver. Rådstue-, told- og forligskommisionsarkiverne er blevet nummereret, og registraturen er blevet renskrevet. Omordningen af Århus bispearkiv er blevet afsluttet. Endvidere er renskrivningen af præstearkiverne og lægekredsene blevet afsluttet, og der er påbegyndt en renskrivning af amts- og provstearkiver. Håndbogssamlingen på læsesalen er blevet omordnet og nyopstillet.

Den 22. oktober 1962 flyttedes kontorerne til den nye bygning, og den 31. oktober blev læsesalen lukket, hvorefter man påbegyndte flytningen af arkivalierne fra det gamle til det nye magasin.

Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele

Antallet af besøgende var 1962 1848 (1961 1781), og antallet af fremtagne sager (bind og pakker) var 16.651 (1961 13.063). Der udlåntes 223 bind, pakker og læg og indlåntes 104 bind, pakker og læg.

Landsarkivets samlede tilvækst af arkivalier udgjorde 1962 143 hyldemeter, hvoraf 132 hyldemeter var afleveringer fra embeder. Langt den største aflevering var fra civildommeren i Haderslev, omfattende grundbøger og grundakter. Af de vigtigste private gaver eller deposita kan nævnes afleveringerne fra forstander Hans Lund, Tanderupgård (diverse manuskripter og sager 1864-1914), fra fru Eline Maibøll, Jejsing (Chr. Maibølls manuskripter og samlinger), branddirektør H. Prinds, Visby (Lø herreds brandkasseprotokoller), gårdejer Knud Schmidt Petersen, Vøjensgård (J. H. Schmidts privatarkiv) og fra landsretssagfører L. Tofft, Åbenrå (dagbladet Hejmdals bestyrelsesprotokoller).

Hovedparten af de modtagne sager er registreret. Endvidere er ordning og registrering af Åbenrå og Sønderborg amtsbaners arkiver og af Sønderborg byarkiv afsluttet. Udarbejdelsen af alfabetiske registre til landsogdenes kirkebøger fortsættes.

Landsarkivet har medvirket ved udstilling af arkivalier ved mindefester på 100-årsdagen for H. P. Hanssens fødsel, ved hjemstavnsudstillingen i Hovslund, ved 75-års jubilæet for Åbenrå museum og ved 400-års jubilæet for flytningen af Tyrstrup herredsting til Aller.

Vinteren 1961/62 holdtes på Landsarkivet et vejledende kursus for lærere i aftenhøjskoler med lokalhistorisk emne (44 deltagere) og efteråret 1962 et personalhistorisk kursus (36 deltagere), begge kursus arrangeret af Historisk Samfund for Sønderjylland.

Erhvervsarkivet, Statens erhvervshistoriske arkiv

Forventningerne om den snarlige flytning til Statsbibliotekets tidligere bygning bevirkede, at indsamlingsarbejdet i 1962 blev praktisk talt standset. For en række

større fonds' vedkommende blev afleveringen udsat. Tilvæksten androg derfor kun 250 bind og pakker, der fordeler sig således:

Organisationsarkiver: Dansk Gasværks-Bestyrelse-Forbund 1912–59 (småsager). Industriarkiver: Recks Opvarmnings Compagni, København, 1893–1959 (efteraflevering); F. Mogensens jernstøberi og maskinfabrik, København, 1857–64, 1877–93 og 1901–27 (firmaet var landets ældste jernstøberi, grundlagt 1769; det blev i 1927 overtaget af A/S Vølund); A/S Vejle Sålelæderfabrik 1956–61. Handelsarkiver: Grosserer Alfred V. Nielsen, København, 1943–44; købmand Martin Abel, Hillerød, 1852–72; købmand Christen Rasmussen Carlsen Sewerin, Hillerød, 1856–67. Håndværkerarkiver: Garver C. Christensen, Vejle, 1883–98; bogbinder F. P. Svenningsen, Nysted, 1891–1902. Andre: Skipper P. Lauritzen, Bandholm, 1845–75; retsbehandlede arkiver fra Saksøbing.

Fra Rigsarkivet er modtaget registratur over og mikrofotokopier af korrespondenter af interesse for dansk historieforskning i Det Wahrendorffske Arkiv, Åkers Bruk, Sverige, 1772–1812 (jfr. Erhvervshistorisk Årbog 1953, s. 107–111).

Der er udført ordningsarbejder i arkiverne fra Det danske Hedeselskab, købmand H. L. Hirsch, Fredericia, Kraks Legat, skipper P. Lauritzen, Bandholm, F. Mogensens jernstøberi og maskinfabrik, København, konserverfabrikken Molendo, Odense, grosserer Alfred V. Nielsen, København, buntmager Valdemar Nielsen, Århus, sagførerfirmaet Nielsen & Møller, Århus, A/S Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik, tekstilfirmaet Schlichtkrull & Uttental, København, handelshuset J. P. Suhr & Søn, København, Vestjyllands Landmandsbank, Varde, A/S Århus Hallen og retsbehandlede arkiver fra Bogense, Fredericia, Frederiksværk, Marstal, Saksøbing, Varde, Ærøskøbing og Ålborg. Fortsat er den løbende registrering af dagspressens artikler om erhvervslivets mænd og undersøgelsen over dansk-engelsk samhandel 1660–1960. Til D. B. Adlers og Moses og Søn G. Melchiors kopibøger er påbegyndt udarbejdelsen af et sammenfattende register over brevmodtagere.

Håndbibliotekets tilvækst udgjorde 865 bind, hvoriblandt mange jubilæumsskrifter fra udenlandske firmaer og selskaber.

Af Erhvervshistorisk Årbog er udsendt 13. bind med følgende indhold: Aarhus Handelsstandsforening 1937–1962. Af Vagn Dybdahl. – Århus Vestindiske Handels Selskab. Af Emanuel Sejr. – Købmandsportrætter fra empirens Århus. Af Helge Søgaard. – En boglade omkring 1840. Jens Worm Bruun og Den Jessenske Boghandling. Af Finn H. Lauridsen. – J. M. Mørk. Aarhus Handelsforenings første formand. Af Emanuel Sejr. – En patriarkalsk købmandsfamilie. Af Emanuel Sejr. – Handelsborgerskaber 1674–1862. Af Anna Thestrup. – Købmænd i tal. Fra Århuslisterne i folketællingen 1840. Af Johan W. Oldam. – Handelsstanden og folketingsvalgene 1852, 1876 og 1879. Af Finn Odgaard.

Årbogen blev udsendt i samarbejde med Århus Handelsstandsforening, der anvendte den som festskrift til foreningens hundredeårsjubilæum.

For Erhvervsarkivet har årets største begivenhed været statens overtagelse af arkivet. Et lovforslag herom blev 16. marts forelagt Folketinget af ministeren for kulturelle anliggender, og det blev vedtaget 25. maj – til ikrafttræden pr. 1. oktober. Foruden den nye, større bygning har overgangen til statsdrift medført ansættelse af endnu to arkivarer, to arkivbetjente og en kontorassistent. Der skulle hermed være skabt de bedste betingelser for en videreførelse og intensivning af arkivets arbejde.

Flytningen til den nye bygning fandt sted den 1. april 1963. Adressen er nu Vester Allé 12, Århus C.

Københavns stadsarkiv

I 1962 havde stadsarkivets fonds en tilgang på 1.215 bd. og 3.478 pkr. arkivalier, og der foretoges kassation af 16.2 tons arkivalier. Den københavnhistoriske avisudklipsamling forøgedes med 809 udklip.

Arkivet har desuden modtaget arkivalier vedrørende Skræderlauget.

Arbejdet med en ny registratur over københavnske laugsarkivalier er afsluttet. Udarbejdelse af et personregister til københavnske laugsprotokoller ældre end ca. 1700 fortsætter.

Udlån af arkivalier til brug uden for arkivet androg i alt 7.451 stk. Arkivet havde 1.353 besøgende (herunder telefoniske henvendelser), som foranledigede fremtagning af 8.932 stk. arkivalier. Til besvarelse af 35 skriftlige forespørgsler benyttedes 1.645 stk. arkivalier.

Stadsarkivets fotografiske atelier udførte 6.308 stk. forskellige optagelser og leverede 7.503 forstørrelser m. v.

Firmaet Microprint fortsatte affotograferingen af københavnske politimandtaller 1869 ff for The Genealogical Society, Utah.

Under redaktion af stadsarkivaren udsendtes Historiske Meddelelser om København, årbog 1962.

Frederiksberg Stadsarkiv

I kalenderåret 1962 har der fra Stadsarkivet været foretaget 1.914 udlån, medens antallet af de øvrige expeditioner (herunder afgivelse af oplysninger til offentlige myndigheder, undersøgelser o. lign.) har været 3.391. Tilgangen af arkivalier (enkelt-sager, bind og pakker) var 27.169, medens antallet af besøgende var 1.251. Arkivet omfatter nu ca. 3.750 løbende meter. Der kasseredes i årets løb ca. 6 tons arkivalier efter de med den kommunale forvaltning aftalte retningslinier.

Den i februar 1956 som beskæftigelsesforanstaltning påbegyndte udarbejdelse af et personregister over frederiksbergske borgere fra 1868–1923 er blevet fortsat af to af arbejdsministeriet gennem centralarbejdsanvisningskontoret henviste kontorister, ligesom der i årets løb fra stadsarkivet er fremkommet enkelte publikationer.

Det kongelige Bibliotek

I september 1962 indbød kulturminister Bomholt en større kreds repræsenterende alle dele af dansk biblioteksvæsen til en rundbordskonference i ministeriet for at imødekomme de gennem flere år fremsatte ønsker om nedsættelse af en ny bibliotekskommission. Ved konferencens afslutning bemyndigede ministeriet rigsbibliotekaren og biblioteksdirektøren til at udarbejde forslag til nyordningen. Endvidere foranledigedes nedsat et udvalg (samt et mindre forretningsudvalg) for de videnskabelige og

faglige biblioteker med det formål at finde frem til et egnet organ for det fremtidige samarbejde mellem de nævnte biblioteker.

Den publikumsenquete, som Det kongelige Bibliotek gennemførte i efteråret 1960, viste bl. a. interesse for en udvidelse af publikumstjenestens funktionstider, og der blev i 1962 bevilget biblioteket tilstrækkelig arbejdskraft til, at det i nogen grad kunne imødekomme de nævnte ønsker. Fra 1. september 1962 har Det kongelige Bibliotek åbent kl. 9–19 i tiden 1. maj–31. august, kl. 9–21 i månederne april og september og kl. 9–22 i tiden 1. oktober–31. marts. Læsesal og katalogværelse er tilgængelige hele åbningstiden. Der er telefonbestilling kl. 9–12 (afhentning fra kl. 14), udlån kl. 12–16 (lørdage kl. 12–15) og ekspedition til læsesalen kl. 10–16 (lørdage kl. 10–15). Mange af bibliotekets lånere har hidtil af deres arbejde været forhindrede i at komme på biblioteket i ekspeditionstiden. Denne ulempe skulle nu tildels være afhjulpet. Det kan tillige påregnes, at spredningen over en længere ekspeditionstid også på anden måde vil blive fordelagtig for publikum, idet personalet vil få bedre tid til at betjene de enkelte lånere. I katalogværelset, der er et centrum for publikumsvejledningen, vil vagttjenesten fremtidig blive udvidet til kl. 10–16 (lørdage kl. 10–15). Det er bibliotekets håb med den nye ordning at have skabt en betydelig forbedring af sin publikumsservice.

Efter at de fornødne bevillinger er givet, vil der i løbet af 1963 blive installeret fjernskriverforbindelse mellem Det kongelige Bibliotek, Universitetsbibliotekets 2. afdeling, Statsbiblioteket i Århus, Danmarks tekniske Bibliotek, Landbohøjskolens Bibliotek, Atomenergikommissionens Bibliotek og Statens Bibliotekstilsyns Oplysningskontor. Ikke mindre vigtigt er det, at fjernskriveranlægget vil øge mulighederne for hurtig kontakt med biblioteker i udlandet, især Sverige.

Af Fund og Forskning i Det kongelige Biblioteks Samlinger udkom 1962 bind IX indeholdende bl. a. artikler af Mogens Brøndsted (Et ukendt digt af Tycho Brahe), Erik Iversen (Theodor Petrus og det 17. århundredes orientalske studier), Helge Toldberg (Hvornår tryktes der første gang på dansk? Til den trykte rimkrønikes forhistorie) og H. Topsøe-Jensen (Fra en Digers Værksted. H. C. Andersens optegnelsesbøger).

Det kongelige Bibliotek har i sine egne lokaler afholdt 10 udstillinger, blandt hvilke to (»Heksetro og trolddom« og »Jul og nytår i bøger og billeder«) har været arrangeret af Dansk Folkemindesamling. Endvidere kan fremhæves en billedudstilling med grafiske blade, silhouetter og fotografier, som bibliotekets kort- og billedafdeling ikke har været i stand til at identificere, hvilket man ønskede publikums hjælp til.

Blandt de mange besøgende (selskaber og enkeltpersoner), der har fået Det kongelige Bibliotek forevist, må især nævnes to hold fra den af Historisk Fællesråd for Københavns Amt arrangerede aftenhøjskole i biblioteks- og arkivbenyttelse.

Danske afdeling har i 1962, udover det pligtafleverede, erhvervet 1.397 bd. ved køb og 1.028 bd som gave.

Blandt erhvervelserne kan nævnes følgende: Fra forlagskonsulent Peter Christiansen en samling nyere danske skønlitterære værker med dedikationer. Fra sognepræst, dr. theol. K. E. Jordt Jørgensen facsimileudgaven af *Biblia . . . Hoolum, 1584* (»Guðbrandar-biblía«), Rvk. 1956–57. Diverse køb fra forfatteren Kaj Brusens samlinger af teater- og filmprogrammer. Der er foretaget affotografering af det unikke – på stadsbiblioteket i Riga beroende eksemplar af *Missale* [Viburgense], Lübeck: Stephan

Arndes, 1500 (Lauritz Nielsen: Dansk Bibliografi 1482–1550, nr. 186), og ved køb erhvervedes de ad litterær vej bekendte disputatser af Peder Lassen: *Disp. de jurisdictione et imperio*, Basilea 1963, og Anders Skytte: *Theoremata et problemata philosophiatrica inauguralis cum suis exegematis*, Basileæ 1608. Fra fhv. plantagebestyrer C. F. Schiøpffe er modtaget diverse bøger og småtryk, tildels vedrørende den danske koloni i Siam. Gaver er modtaget fra forskellige boer, bl. a. en større samling dubletter fra Ors. Thorvald Mikkelsen. Samlingerne af oversættelser af danske forfatters arbejder er i årets løb blevet forøget gennem aftalerne om udveksling af nationale publikationer med række østeuropæiske lande og med det i Kansai oprettede Japansk-danske Selskab. Endelig er samlingerne af ældre danske forlagsbind blevet forøget ved køb i årets løb. Med hensyn til afdelingens katalogarbejder kan det anføres, at der i dette år blev truffet beslutning om, med virkning fra 1. januar 1960, at indrette afdelingens systematiske katalog efter den danske decimalklassedeling, således at enhver bog trykt efter ovennævnte dato og henhørende under Danske afdelings accessionsområde vil blive katalogiseret efter det nævnte system.

Håndskriftafdelingen har bl. a. modtaget: Nogle dokumenter vedrørende Jeppe Aakjærs fødegård, matr. nr. 1 i Aakjær, Fly sogn. Anton Willemoes: »Materiale til Stamtavle over Slægten Willemoes«. Et eksemplar af Niels Jespersens *graduale*, 1637-udgaven, som har tilhørt Ølst kirke, med notitser af sognets degne fra o. 1640 til o. 1800. Peter Petersen: »Stammbaum der Familie Hansen aus dem Brorcken Geschlecht auf Sylt«; fotokopi. Papirer og breve vedrørende kancelliråd Christian Grønbech og vedrørende familien Johnsen, Bornholm. Personalialia for den munkebjergske gren af slægten Verdelin. Stambog for Pauline Huulegaard, datter af sognepræst i Magleby på Stevns L. Chr. Huulegaard. Carsten Levinsen: »Gundestrup-Slægten Levinsen«. Stamtavler og optegnelser vedrørende Claus von Holtens efterkommere. Optegnelser om familien Eberlin. Selvbiografiske optegnelser af birke-dommer A. E. C. Eberlin. Stambog for Niels W. Gades datter Dagmar Gade. Stambog for Fanny Münter, senere gift med biskop J. P. Mynster. Stamtavle over slægten Berling. H. Friis-Petersen: »Degne i Aarhus Stift. Degnei Lolland-Falster Stift«.

Kort og billedafdelingen har i det forløbne år haft den største accession i sin historie, nemlig godt 335.000 blade. Af større gaver kan nævnes: Fra Danish Council via Dagens Nyheder ca. 1.500 fotografier visende episoder i forbindelse med rådets virksomhed i England, begivenheder i Danmark under besættelsen, fotokopier af illegale blade samt almindelige danske portrætter. Fra fhv. forlagssekretær Holger Budde-Lund ca. 1.000 grafiske portrætter af danske personer. Ca. 700 udenlandske topografiske fotografier fra fru Betty Fogh. Fra distriktslæge R. W. G. Bentzens bo en samling fotografiske optagelser fra Grønland i årene 1897–1905, desuden 258 portrætter og gruppebilleder af personer med tilknytning til Grønland, bl. a. direktør Daugaard-Jensen og Knud Rasmussen. Fra kommandør A. E. Arendrup et album med 36 store fotos fra Dansk Vestindien, optaget 1899 af sergent Futtrup, som gave til guvernør C. H. Arendrup. 5 håndtegnede kort fra 1700-tallet (Kattegat og forskellige norske områder), 1 håndtegnet prospekt af Kronborg og 3 kobberstukne prospekter af Gibraltar, alle fra Det kgl. danske Videnskabernes Selskab. En tuschtegning af Vald. Møller forestillende Herman Bang fra brodererske Gudrun Jørgensen. Desuden større eller mindre billedsamlinger fra advokatfuldmægtig Fritz Videbech, redaktør Vibeke Poulsen (scenekunstner), forlagsdirektør Godfred Hartmann (familien Hartmann), Grubbs Antikvariat (grafiske portrætter), Peter Willemoes (silhouetter

af medlemmer af familierne Lorch, Grandjean og Simonsen), Herbert Davidsen (300 negativer), direktør Jens Vibæk (udenl. top.), rigsarkivar Svend Aakjær (familierne Pingel og Halkier), frk. A. M. Lind (familierne Briand de Crevecoeur, Neergaard og Lind), frk. Birthe Børgesen (familierne Børgesen, Berg og Øllgaard), fru Ebba Gregersen, fhv. postmunderingsforvalter Ove M. Hertz, prof., dr. phil. Eric Jacobsen, toldkontrollør L. Kylesbech (postkort fra Vestindien), Århus Kommunes Biblioteker, ingeniør Per Haldgaard (familien Willemoes), fru Karen Harhoff (familierne Harhoff og Fenger), museumssekretær, frk. Ellen Friis-Hansen, boerne efter kaptajn, direktør J. J. Bahnson ved lrs. Svend Lunøe, efter administrator Johs. Krøier, efter præsident Holger Andersen, efter dr. phil. Erik Møller, efter fru Marie Harfelt og efter dr. phil. Frederik Christian Emil Børgesen.

Dagbladet Politiken har til afdelingen overdraget pressefotograf Holger Damgaards efterladte pladesamling på godt 30.000 plader til varig deponering; pladerne bliver i øjeblikket kopieret. Af større køb kan nævnes Dagens Nyheders billedarkiv på ca. 250.000 billeder. Ca. 4.400 fotos af danske scenekunstnere fra redaktør Kaj Brusén. To historiske blade, kobberstik: Hollænderne i Sundet 1658 og Det engelske Bombardement 1807.

Dansk Folkemindesamling

Afdeling I (adr. Det kgl. Bibliotek). De voksende samlinger af folkedigtning, folketro, folkeskik og folkeliv er blevet forøget med ca. 1800 blade indsendte originaloptegnelser fra hele landet og ca. 1.100 avisudklip. Bogsamlingen er ved køb og gaver forøget med 121 bind og 131 hefter og særtryk. Blandt de større ny erhvervelser til arkivet kan nævnes en samling flyvebladsaviser fra 1700-tallet, hvoraf flere er unica. Afdelingen har besvaret ca. 375 inden- og udenlandske forespørgsler. Det kan nævnes, at flere lokalhistorikere har udnyttet samlingens arkivmateriale, og at en række studerende ved Københavns Universitet og ved seminarierne har konsulteret afdelingen under udarbejdelsen af deres specialeopgaver. – I tiden fra 11/12 1962–9/1 1963 arrangeredes i Det kgl. Biblioteks forhal en udstilling med titlen »Jul og nytår i bøger og billeder«.

Afdelingen har påbegyndt en nykatalogisering efter »Katalogiseringsregler for Det kgl. Biblioteks Nyere Samling« i den forenkede form, som anvendes af Det kgl. Biblioteks instituttjeneste. En række af de eksisterende arkivregistranter er blevet revideret og udbedret. Med henblik på en nyordning af samlingens billedarkiv har afdelingen ladet optage en del billeder af folkløristisk interesse, ligesom man har fortsat udbygningen af en samling, indeholdende mikrofilm af håndskrifter i privateje. Registreringen og udskrivningen af båndsamlingen er blevet fortsat, og en filmsamling er blevet anlagt med Anders Enevigs optagelser af hoppe- og sjippelege i København og lege med påskeæg i Holtug som de første numre.

I samarbejde med Danmarks Radio har afdelingen i to radioudsendelser efterlyst optegnelser af tælleremser, som børn bruger i vore dage, og der indkom ca. 1200 varianter. Erik Kaas Nielsen har fortsat sit omfattende arbejde med indsamlingen af traditionsstof blandt børn, specielt med henblik på fortællestoffet. Som et led i de igangværende undersøgelser af det aktuelle fortællestof har afdelingen foretaget 2

indsamlingsrejser: til Hejnerup pr. Tureby og Verup pr. Dianalund og en tredje til Slagelse og omegn, hvor folkemindesamleren Aksel Rønnekilde Nielsen, som Dansk Folkemindesamlings lokale kontakthand, bistod ved tilrettelæggelsen af indsamlingen. Også blandt soldater er der på lydbånd blevet optaget et tilsvarende traditionsstof. – Gennem dagspressen har afdelingen med held efterlyst lokale skikke i forbindelse med afslutningen af studentereksamen og oplysninger om, hvornår private begyndte at sætte juletræer med elektriske lys foran deres huse. – Gustav Henningsen har for afdelingen påbegyndt en undersøgelse af kloge folks praksis på øerne, idet han har tilvejebragt dels en række interviews med kloge mænd og koner på lydbånd og dels en række fotografiske optagelser af deres magiske kure. – Anders Enevig har fortsat indsamlingen af oplysninger om og arkivalier til belysning af de farende folk.

Til dels på grundlag af det i samlingen beroede traditionsstof har afdelingens medarbejdere holdt en række foredrag og publiceret en række artikler, bl. a. i Axel Steensberg (red.): *Dagligliv i Danmark* bd. I, 1963: Højtider i slægtens liv, Året og dagen, Ungdom på landet, Folkedigtning og Folketro.

Afdelingen har på grund af pladsmangel projekteret en midlertidig udflytning fra Det kgl. Bibliotek, men planerne har endnu ikke kunnet realiseres.

Afdeling II (Torvegade 47, Kbh. K.). Indsamlingen af folkeviser og folkemusik har i 1962 været meget omfattende, således at båndarkivet er blevet forøget med over 200 bånd. I Danmark foregår indsamlingen stadig i samarbejde med Danmarks Radio, idet de månedlige udsendelser *Folk Synger* er blevet fortsat. Folkemindesamlingen er herved i årets løb kommet i forbindelse med 457 nye visemeddelere, optagelsesarbejdet foretages af Karen Stougård Hansen, Thorkild Knudsen og Anelise Nørgård, Fra Færøerne har Ólavur Hátún hjembragt nye optagelser af forskellige arter færøsk folkesang. Thorkild Knudsen har på Hebriderne indspillet eksempler på ornamentale salmesange. Michael Hauser gennemførte sammen med Bent Jensen en indsamlingsrejse til Thule, hvor der blev optaget et stort antal eskimoiske sange og fortællinger. Poul Rovsing Olsen deltog i den af professor Glob ledede ekspedition til Den Persiske Golf og har herfra hjembragt en omfattende samling optagelser, samt i fortsættelse heraf en del indspilninger af indisk musik. Endelig har Fridolin Weis Bentzon påny besøgt Sardinien og Birthe Trærup Larsen Jugoslavien og fortsat deres undersøgelser af folkemusikken i disse egne. En del af dette indsamlingsarbejde er sket med støtte fra Carlsbergfondet.

I forbindelse med de igangværende undersøgelser er tilstræbt afholdt regelmæssige seminarer, hvor samlingens medarbejdere får lejlighed til at præsentere og diskutere deres arbejde. Endvidere har medarbejderne afholdt en række foredrag, bl. a. på Folkeuniversitetet.

Forskellige undersøgelser er publiceret i faglige tidsskrifter, og udsendelsen af *Folkevisen i Danmark* er fortsat. Med støtte fra Videnskabsfondet forberedes udsendelse af grammofonplader med optagelser af folkesange og -musik, foreløbig fra selve Danmark.

Registreringen og kopieringen af samlingens materiale fortsættes regelmæssigt, og bogsamlingen er blevet nykatalogiseret i lighed med samlingen på afd. I.

Den voksende interesse for folkemusik har medført et øget antal henvendelser til samlingen. I denne sammenhæng kan bl. a. nævnes, at en del af samlingens materiale er blevet udnyttet af studerende under udarbejdelsen af deres specialeopgaver.

Nordisk Institut for Folkedigtning

I kalenderåret 1962 har Nordisk Institut for Folkedigtning fortsat arbejdet med de nordiske typeregistre, først og fremmest over skæmtehistorier og sagn, ligesom afskrivningen af sagn, eventyr og stof fra ældre samlinger af skæmtehistorier er fortsat i samarbejde med Dansk Folkemindesamling. Som led i det nordiske bidrag til et kommende internationalt sagnkatalog er påbegyndt en konkordans omfattende alle væsentlige trykte og utrykte registre over nordiske sagn. Denne konkordans diskuteredes ved et møde afholdt af »International Society for Folk Narrative Research« i Antwerpen i sept. 1962 og opbygges nu i samarbejde med forskerne i de nordiske lande.

Det nordiske leksikon over gådeterminologi med bibliografi videreførtes og vil antagelig blive publiceret i 1963. Et register over nordiske viser med fortællende indhold drøftedes indgående med S. Solheim (Oslo) og B. R. Jonsson (Stockholm), og resultatet heraf fremlægges som rapport i ARV 1963.

Instituttet har i 1962 udsendt *B. Holbek* (ed.), *Æsops levned og fabler*, Chr. Pedersens oversættelse af Stainhöwels *Æsop*, og *L. Bødker* (ed.), *Nordisk seminar i folkedigtning I*, Aalborg 10.–11. sept. 1961; endvidere er udsendt *Studier* nr. 2–4. Disse publikationer indgår i Instituttets bytteforbindelser.

L. Simonsuuri (Helsinki) opholdt sig i København i marts/april som Instituttets stipendiat, og S. Solheim fungerede som dets leder under forstanderens orlov i september/december.

Foreningen Danmarks Folkeminder

Foreningen Danmarks Folkeminder har i efteråret som medlemslevering for 1962 udsendt: 1) Inger M. Boberg: *Dansk Folketradition i Tro og Digtning* og deraf afhængig *Skik*. Udg. af Iørn Piø. 2) 8. hefte af tidsskriftet »Folkeminder«, redigeret af L. Bødker og Chr. Lisse. 3) 6. hefte af *Bibliografi over dansk Folkekultur (1960)* ved G. Henningsen, B. Holbek og H. Rasmussen.

Institut for navneforskning (Stednavneudvalget)

Instituttet har i 1962 fortsat sin konsultative virksomhed i forbindelse med revision af Geodætisk Instituts målebordsblade samt ved talrige skriftlige eller mundtlige besvarelser af spørgsmål fra institutioner og enkeltpersoner. Man har endvidere excerperet et stort arkivalsk materiale, især til udbygning af den 1958 grundlagte marknavnesamling, ligesom instituttets samlinger er blevet revideret på grundlag af en række nyudgivelser af ældre tekster.

Publikationer. Instituttet har i 1962 udsendt en retskrivningsliste »Fortegnelse over Stednavne i Ringkøbing Amt«. Forberedelsen af en retskrivningsliste over Hjørring amt påbegyndtes. Der er arbejdet videre med manuskripterne til »Stednavne i Århus og Skanderborg Amter« ved Anders Bjerrum, »Svendborg Amts Naturnavn« ved Birte Hjorth Pedersen og Inge Wohlert, »Odense Amts Bebyggelsesnavn« ved John Kousgård Sørensen, »Ringkøbing Amts Stednavn« ved Gordon Albølge og »Fær-

øernes Stednavne« ved N. Djurhuus, medens manuskripter til »Præstø Amts Stednavne« ved Lis Wiese, »Personnavne i danske Stednavne i Danelagen« ved Gillian Fellows Jensen og »Marknavnestudier« ved Gordon Albølge, Vibeke Christensen, Ib Lumholt, Inge Lumholt, Lizzi Nykin, Birte Hjorth Pedersen, John Kousgård Sørensen, Lis Weise, Eva Villarsen og Iige Wohlert er blevet påbegyndt.

Optegnelser. I Ålborg Amt har prof. K. Hald optegnet sognene Sønderholm, Ø.-Hornum, Bislev og Vokslev i Hornum hrd. samt Gundersted, Farstrup og Sebber i Slet hrd. I Thisted amt har universitetslektor Gordon Albølge optegnet sognene Skjoldborg og Kallerup i Hundborg hrd., Haring, Stagstrup, Skyum, Villerslev, Visby, Bested og Grurup i Hassing hrd. I Ringkøbing amt har amanuensis, mag. art. Hans Veirup optegnet sognene Husby og Ulfborg i Ulfborg hrd., Torsted og Tim i Hing hrd. I Ribe amt har stud. mag. Preben Meulengracht Sørensen optegnet sognene Janderup, Billum, Lunde, Ovtrup, Kvong, N. Nebel, Lydum, Henne og Lønne i V. Horne hrd. I Odense amt har dr. phil. Kristen Møller optegnet sognene Gelsted, Rørup, Balslev, Nr. Åby, Ingslev, Udby, Føns, Ørslev og Husby i Vends hrd. I Præstø amt har mag. art. Lis Weise optegnet Magleby sogn i Stevns hrd. og V. Egede sogn i Tybjerg hrd.

Der er foretaget båndoptagelser af stednavne i Sorø og Præstø amter (ved universitetslektor dr. A. Bjerrum og ordbogsredaktør, cand. mag. C. Lisse).

Institut for dansk Dialektforskning

Publikationer og Forarbejder på Publikationer: Ved Ømålsordbogen (Redaktører: Kr. Møller, Chr. Lisse, Jørgen Larsen, Inger Ejskær og Poul Andersen) er især arbejdet med Tilrettelæggelsen af Artiklernes »Hoveder« (Ordnes sproglige Form og Bøjning). Vanskelighederne derved har medført, at Chr. Lisse og Inger Ejskær i 1963 i en stor Del af deres Arbejdstid må hellige sig Beskrivelsen af henholdsvis Sydømålenes og Sjællandskens Struktur. Desuden er der foretaget Revision af Betydningafsnittene, og den egentlige Redaktion er videreført med Afsnit under Bogstaverne e og f. Der er i Årets løb udsendt to Suppleringspørgelister fra Ømålsordbogen (Nr. 13 og 14) til den faste Meddelerkreds og til Provinsbladene. Chr. Lisse har publiceret Danske Tælle-remser 1944 i »Folkeminder« 1962. Poul Andersen har under Medvirken af stud. mag. B. Frøkjær-Jensen, stud. mag. Birgitte Zinn og stud. mag. Gunver Jeppesen fået fremstillet og udmålt Tonehøjdekurver af et større Materiale fra det tonale Dialekt-område på Ærø, Langeland og Tåsinge. Ella Jensen og Magda Nyberg har fortsat Tilrettelægningsen af Trykmanuskriptet til M. B. Ottsen: Hostrup-Dansk II, Ordbog Bd. 1-4. Heraf vil 1. Bd., hvortil Videnskabsfondet har bevilget Trykudgifterne, gå i Trykken i løbet af April 1963. Ella Jensen har ved stud. mag. B. Frøkjær-Jensen fået optaget Tonehøjdemålinger på et større Materiale fra Frøslev. Bent Jul Nielsen har fortsat Arbejdet med Undersøgelserne af Dialekterne i Bjerre Herred, og Anne Duekilde har fortsat Gennemgang og Supplering af Alsingergildets Samling.

Chr. Lisse har aflæst Dialektpøver fra Hesnæs (Østfalster) og Poul Andersen fra Revninge (Østfyn). Ella Jensen, Magda Nyberg, Bent Jul Nielsen og Anne Duekilde har aflæst en Del Dialektpøver fra jyske Bånd og tilrettelagt disse Tekster til Trykning.

Indkomne Optegnelser: Seddelsamlingerne til Ømålsordbogen er bl. a. som Følge af Indsamlingen på Grundlag af de ovennævnte Spørgelister (13 og 14) vokset med 8.500 Sedler, og nogle større Optegnelser er indgået i Topografisk Samling. De jyske Samlinger er forøget med 17.000 Sedler ved Udskrivning af Materiale dels fra Nyoptegnelser, dels fra Topografisk Samling og Ordlisterne.

Manuskriptsamlingen er forøget med 9 Numre (204–213), og *Håndbiblioteket* er ved Køb og Gaver forøget med 316 Bøger og Hefter. Den i sidste Beretning omtalte Omkatalogisering af Håndbiblioteket er i Årets Løb ført et stort Skridt videre og vil kunne afsluttes i 1963.

Plade- og Båndarkivet. En nyorganisering af Arbejdet med Instituttets Valse-, Plade- og Båndsamlinger er i 1962 muligjort ved Ansættelsen af Amanuensis, cand. mag. Magda Nyberg, der har påbegyndt en fuldstændig Omkatalogisering af hele Samlingen og desuden har arbejdet med Overførelse af Prøver fra Lakplader til Bånd. Instituttet har erhvervet en ny schweizisk Båndoptager (Nagra III B), Samlingerne er forøget med 10 Bånd med optagelser fra Tåsinge, Ærø, Langeland, Sydfyn, Horneland og Drejø, 4 Bånd med Optagelser fra Øst- og Vestlolland og 9 Bånd med Optagelser fra de jyske Sogne: Torsted, Simmelkjær, Darum, V. Vedsted, Bjølde-rup (Vollerup By), Hostrup (Solderup By), Bov (Frøslev By) og Bølling.

Rejser: Der er foretaget Rejser af Medarbejderne, enkelt- eller gruppevis, som Regel med både Optegnelser og Båndoptagelser for Øje; Poul Andersen har foretaget Optegnelserrejser (med Optagelse af Bånd) til Tåsinge i Marts og til Ærø og Sydfyn i Oktober, endvidere (sammen med Chr. Lisse og Inger Ejskjær) Lolland i Marts og (sammen med Chr. Lisse, Jørgen Larsen og Inger Ejskjær) Ærø, Tåsinge og Langeland i September. Kr. Møller har foretaget Rejser til Middelfartegnen (Husby, Føns m. fl. St.) og en Række Punkter i det nordlige Sjælland (Hornbæk, Gilleleje, Halsnæs, Horns Herred, Holbæk, Allindemagle). Inger Ejskjær har foretaget en Række Rejser til Strøby på Stevns. Ella Jensen har foruden de Rejser, der har resulteret i de ovenfor nævnte Båndoptagelser i jyske Sogne sammen med Bent Jul Nielsen optegnet 14 Dage i Bjerre Herred og sammen med Anne Duekilde foretaget en 8 Dages Optegnel-rejse på Als. Desuden har Ella Jensen i Maj 1962 med Understøttelse af Videnskabs-fondet foretaget en 14 Dages Studierejse til Dialektinstitutterne i Amsterdam og Nijmegen til Undersøgelse af Accentforholdene i de limburgske Dialekter og har herfra hjembragt 1 Bånd.

Cand. mag. Ellen Raae har som Konsulent stået til Rådighed ved den saglige Redaktion og har desuden arbejdet med Aflæsning af en Række ældre dialektprægede Optegnelser stillet til Rådighed for Instituttet som Lån.

Institut for jysk Sprog- og Kulturforskning har fortsat sin Udnyttelse af Institut for dansk Dialektforsknings jyske Samlinger ved Fotokopiering.

Institut for jysk Sprog- og Kulturforskning

Som tidligere har arbejdet på instituttet været koncentreret om udsendelse af spørgelister, seddeludskrivning, affotografering af dialektmateriale fra Uff., København, og andre, private samlinger, alfabetisering og indordning af seddelmateriale, korttegning m. v. – Af spørgelister er udsendt listerne AF (15/2), AG (24/3), AH (12/10) og AI (17/12) i henholdsvis 461, 454, 450 og 417 eksemplarer. Hjemkommet i udfyldt stand

er henholdsvis 441, 419, 340 og 124. – Ved udskrivning fra trykt litteratur og fra lydskrevne optegnelser, samt ved affotografering og opklæbning er ordbogens seddelmateriale i årets løb blevet forøget med 174.365 sedler. – Som tidligere har dr. Ringgaard tegnet kort ud fra materialet i spørgelisterne. I årets løb er der tegnet 114 kort, hovedsagelig lydgeografiske. Endvidere har deltagerne i hans årlige dialektkursus tegnet 15 ordgeografiske kort. – Af forskellige årsager blev den årlige studenterekskursion i år lagt i tiden 4/9–9/10. Deltagerne var K. Ringgaard samt stud. mag.'erne Kr. Nordentoft, Viggo Sørensen og Bent Søndergaard. Ekskursionens mål var Endelave. Det viste sig, at dialekten der var næsten helt forsvundet. Kun én mand på øen talte endnu genuin dialekt. Med ham som meddeler blev Mar. Kristensens ordliste gennemgået og der blev optaget to timers bånd. Hos andre meddelere blev ordforrådet indenfor speciellere områder optegnet. – Foruden ovennævnte fra Endelave er der foretaget en mindre båndoptagelse fra Hundslund sogn. Ungdomskonsulent Hans Andersen, Stedesand, har skænket instituttet et bånd med optagelser fra Sydslesvig, bl. a. med enkelte prøver fra Fjoldemålet. – Fra Nordisches Institut, Kiel, har instituttet modtaget 40 lak- og 30 kobber-fonogramvalser med optegnelser af jyske dialekter, foretaget af prof. Walther Heinrich Vogt i 1920-erne. Desværre viste det sig, at lakvalserne var for medtaget af tidens tand til at kunne overføres til bånd, og intet dansk firma synes at kunne påtage sig at lave nye efter kobbermatricerne. Heldigvis modtog instituttet samtidig prof. Vogts lydskrevne (Dania) aflæsning af valserne. – Der har været afholdt redaktionsmøder 22/2, 4/5, 2/10, 12/10 og 26/10. Som tidligere omtalt er suppleringsreglerne færdige, og en suppleringsregler (forfra i alfabetet) ved studenter er nu i gang. Hvad redaktionsreglerne angår, er disse delvis – men også kun delvis – udarbejdet, idet de næppe vil kunne være helt komplette og endelige, før vi igennem redaktionsarbejdet har gjort vore erfaringer. En prøveredaktion af afsnittet a–ae er på det nærmeste afsluttet (ved Skautrup) og straks i det nye år vil vi sætte en prøve op, dels for at tage endeligt standpunkt til det rent typografiske, dels for at kunne skønne om den foretagne prøveredaktion viser rimelige proportioner og om den giver mulighed for at anslå omfanget af hele ordbogen. – Fra Mrs. E. Uldall, Edinbourg, har instituttet modtaget professor H. J. Uldalls efterladte optegnelser fra Rougsø herred. Dette meget værdifulde materiale gav ved udskrivning 5.757 sedler. – P. Hollensen har afsluttet sin gennemgang af Torslevmålets ordforråd; resultatet blev ialt 24 kollegiehefter. – Frk. A. M. Nielsen, som på samme måde gennemgår Hundslundsmålet, har indsendt 13 kollegiehefter. – Torsten Balle, Torsted, arbejder med båndaflysning og færdiggørelse af sin ordbog over Torstedmålet. – Lektor P. Jeppesen har overgivet instituttet sine optegnelser fra Rømmø. – Professor Kr. Hald og lektor S. Davidsen har tilsendt instituttet bogstav a af deres samlinger. – Instituttet har udsendt Sprog og Kultur XXII hefte 4 og XXIII hefte 1–2.

Institut for Dansk Kirkehistorie

Studiekredsene over emner indenfor den danske kirkes historie er blevet fortsat; af disse kan der især være grund til at nævne Instituttets arbejde med at udforske »Folkereligionen« i nutidens Danmark. Til dette studium er der i årets løb blevet indsamlet materiale, dels ved hjælp af trykte spørgeskemaer, dels med en båndoptager. Endvidere har man søgt kontakt med tilsvarende undersøgelser i de andre

nordiske lande. Endelig har studiekredsene arbejdet med den danske prædikens og salmesangens historie.

Bogsamlingen er vokset støt, idet man især har lagt vægt på at komplettere de her-værende tidsskriftrækker. Et værdifuldt tilskud til biblioteket var en stor samling bøger fra og omhandlende det attende århundrede købt på afdøde Kgl. Konfessionarius, Dr. theol. Michael Neiiendams auktion. Af arkivmateriale har Institutet modtaget en betydelig samling excerpter o. l. fra afdøde sognepræst Carl Weltzers bo.

En række stipendiater både fra ind- og udland har i kortere og længere tid opholdt sig på Institutet for at udarbejde afhandlinger med emne indenfor den danske kirkes historie. Et hold engelske studenter har beset samlingerne og hørt et foredrag om Grundtvig.

I 1962 har Institutet udgivet følgende bøger: 1. Liss Davidsen: Krigerliv og Bondesind. Erindringer fra Treårskrigen af Møller Peder Christensen. 2. Lis Jacobsen og Holger Brøndsted (udg.): En Ungdomsbrevveksling mellem P. Munch og J. P. Jacobsen 1889–1901, Bd. I–II. 3. Curt Hahn Kristensen: Seminarium Pædagogicum. Det pædagogiske Seminarium ved Københavns Universitet 1800–1811. 4. Erica Simon: De l'union culturelle du Nord. Fransk kommenteret oversættelse af Grundtvigs afhandling »Om Nordens videnskabelige Forening«. 5. Luthers Skrifter i Udvalg ved Torben Christensen, Niels Nøjgaard, E. Thestrup Pedersen og Regin Prenter, Bd. I. 6. A. Pontoppidan Thyssen (red.): Vækkelsernes frembrud i Danmark i første halvdel af det 19. århundrede, Bd. VI, omhandlende »Den Baptistiske Vækkelse i Nordjylland«.

Institutet for Presseforskning og Samtidshistorie

Institutet virker fra 1. juli 1962 under Danmarks Journalisthøjskole og ledes af dens rektor, universitetslektor Erik Reske-Nielsen. Arkiv og bibliotek, der tjener både undervisningsmæssige og forskningsmæssige formål er udbygget rutinemæssigt gennem 1962. Dækningen indenfor felterne nordisk og international politik samt presseforhold er efterhånden meget omfattende, og arkivet benyttes i stigende grad af universitetsstuderende m. fl. Institutet har i årets løb udsendt to publikationer, universitetslektor K. A. Frøbergs bog »Pressen og retsplejen« samt universitetsadjunkt H. P. Clausens »Aviser som historisk kilde«, (Særtryk af Fortid og Nutid XXI, s. 321 ff). Yderligere fire bøger er blevet forberedt og ventes udsendt i løbet af indeværende eller næstfølgende år.

Udgiverselskab for Danmarks nyeste Historie

Udgiverselskab for Danmarks nyeste Historie (DNH) har i 1962 fortsat arbejdet med P. Munchs erindringer (udgivet af Povl Bagge under medvirken af Torben Damsholt og Stig Jørgensen) og afsluttet manuskriptet til bind 4, som dækker tiden 1918–24; bindet vil udkomme i 1963.

Brevvekslingen mellem Klaus Berntsen, Frede Bojsen og Niels Neergaard (udgivet af Harald Jørgensen under tilsyn af Hans Lund og Erik Rasmussen) er under titlen Tre Venstremænd udkommet i efteråret 1962.

Frede Bojsens politiske erindringer (udgivet af Kristian Hvidt under tilsyn af Harald Jørgensen og Fridlev Skrubbeltrang) var færdigtrykt ved årets udgang til udsendelse i begyndelsen af 1963.

Marcus Rubins breve i tre bind og et kommentarbind (udgivet af Lorenz Rerup under tilsyn af Povl Bagge og Einar Cohn) var ligeledes færdigtrykt ved årets udgang og udsendtes i foråret 1963.

Inden for selskabets store arbejde med besættelsestidens historie blev manuskriptet på den første publikation afsluttet. Det er en redegørelse for Dansk Ungdomssamvirke og De ældres Råd, forfattet af Henrik S. Nissen og Henning Poulsen under tilsyn af Jørgen Hæstrup og Roar Skovmand; værket vil udkomme på Gyldendals forlag i 1963.

Det danske Sprog- og Litteraturselskab

Selskabet har i 1962 udsendt følgende skrifter: Danmarks gamle Landskabslove. Tillæg til bind IV: Knud Mikkelsens Glosser, dansk tekst, og Thords artikler, udgivet af Erik Buus, den plattyske tekst af Peter Jørgensen, hæfte 5-6 (hermed er lovudgaven afsluttet). Registrant over N. F. S. Grundtvigs papirer bind XXIII, XXV og XXVI (fortsættes).

Udvalget for Udgivelse af Kilder til Landbefolkningens Historie

I 1962 er udgivelsen af Aasum herreds tingbog 1640-48 afsluttet med udsendelsen af et register, indeholdende samtlige person- og stednavne, der forekommer i tingbogen for denne periode.

Af udvalgets meddelelser »Bol og By« er udsendt to hæfter, nemlig Poul Rasmussen: De regelbundne landskifter, deres beskrivelse og deres bestemmelse, og Jens Holmgaard: Indberetninger om kornavlén i Danmark 1778 og forslag til dens forbedring.

Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

Den klage over pladsnød, der har kendetegnet de senere års beretninger fra Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, må desværre atter lyde i beretningen om virksomheden i institutionen i 1962. Når pladsen ikke udvides, og man stadig får såvel nyt arkivmateriale som bøger og tidsskrifter, må arbejdet yderligere vanskeliggøres. Især er opbevaringsforholdene for arkivalierne blevet yderligere forværret. Bestyrelsen har drøftet de udvidelsesplaner, der eksisterer i form af en tilbygning til huset på Hjalmar Brantings Plads, men man har grundet på byggerestriktionerne ikke været i stand til at realisere planerne.

Virksomheden har forment sig på samme måde som tidligere år, idet man udover arbejdet med at supplere arkiv-, bog- og billedsamlinger har haft udlånsvirksomheden, idet samlingerne jo stilles til rådighed for alle, der søger materiale om arbejdsforhold

eller politiske forhold, som det ligger inden for institutionens område at samle på. Telefonisk eller pr. brev er besvaret et ikke ringe antal henvendelser om sådanne forhold, ligesom man efterhånden i større omfang dels efter direkte rekvisition dels gennem bibliotekstilsynet sender bøger til lånere overalt i Danmark, herunder Grønland, samt i et vist omfang til udlandet.

Til orientering for en række interesserede personer har man to gange i 1962 sammen med »Socialistisk Debat« udsendt en tidsskriftoversigt, hvori er givet et resumé af artikler i følgende tidsskrifter: »Tiden«, Stockholm, »Gewerkschaftliche Monatshefte«, Köln, »Die neue Gesellschaft«, Bielefeld, »New Leader«, »Socialist Call«, »Political Affairs«, »New Politics« alle New York samt »New Left Review« og »Socialist Commentary« og »Marxism today« alle London. Endvidere er udarbejdet en litteraturliste i lighed med tidligere år, hvori er optaget en del af bibliotekets nyere litteratur. Også denne liste tilgår kredsen af særligt interesserede lånere. Listen optages desuden i »Nationaløkonomisk Tidsskrift«s litteraturfortegnelse. Til »Frit Forum« udarbejdes ligeledes en liste over en del nyere litteratur.

Ved regelmæssig gennemgang af såvel danske som udenlandske antikvarbøghandlers kataloger har man været i stand til at supplere bogsamlingerne. I alt er katalogiseret 875 bøger. Som sædvanlig bliver der til Det kgl. Biblioteks accessionskatalog sendt sedler på de udenlandske bøger. Tilgangen af bogmateriale er dog langt større end tallet 875 giver udtryk for, men pladsforholdene sætter simpelthen en grænse for tilvæksten; således opbevares i husets kælder en ganske betydelig samling ukatalogiseret materiale enten købt eller modtaget som gave fra dødsboer, Det kgl. Bibliotek og Socialpolitisk forening.

Biblioteket har i 1962 haft 328 løbende tidsskrifter, 82 fagblade og 21 aviser.

En række forlag, danske og udenlandske, Landsorganisationen, store erhvervsorganisationer, faglige organisationer og trykkerier har i årets løb tilstillet biblioteket materiale. Dog kan man mærke en vis stramning af denne vederlagsfri tilsendelse hos såvel forlag som udgivere af bøger og tidsskrifter. Under hensyn til de begrænsede pengemidler, der står til rådighed har dette været medvirkende til en begrænsning i anskaffelse af såvel bog- som tidsskriftmateriale.

Udlånet af billeder er steget ganske betydeligt. Ikke mindst TV har brugt en del billeder, men også forlags- og tidsskriftredaktioner har gjort flittigt brug af billederne. En mærkbar slitage gør sig gældende for visse billeders vedkommende. Spørgsmålet rejser sig ligeledes, om man ofrer midler nok til fremskaffelse af billeder, der om få år vil få betydning som illustrationsmateriale til vore dages begivenheder. Her er naturligvis kun tale om billeder, der har direkte forbindelse med arbejderbevægelsen, og som man må befrygte ikke vil blive anskaffet eller opbevaret på anden måde.

I et vist omfang har man i aviser klippet artikler til arkivsamlingerne på de områder, som man mener vil få betydning senere. Konstant og så effektivt som muligt samles udklip om alle personer indenfor arbejderbevægelsen. Disse personaliasamlinger suppleres ofte med gaver fra institutioner og personer i form af breve, dokumenter o. l.

Den tilvækst der er sket i form af gaver omfattende arkivalier, breve og billeder fra enkeltpersoner skal ikke omtales her, men det kan nævnes, at man stadig finder arkivmateriale fra arbejderbevægelsens første tid.

Sluttelig bør det siges, at de begrænsede pladsforhold, der for øjeblikket råder, også har inspireret til en nærmere kontakt med de lokalhistoriske arkiver, som på deres side nu er mere opmærksomme på den lokale arbejderbevægelses arkivalier.